

YAŞAR KEMAL'İN İNCE MEMED I ADLI ROMANININ FARŞÇA ÇEVİRİLERİNİN EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI¹

Yeşim IŞIK BAĞRIAÇIK*

Öz

Yaşar Kemal'in *İnce Memed* nehir roman serisinin ilki olan *İnce Memed I*, yazarı Fars okura tanıtan en önemli eseridir. Farsçaya ilk kez hş.1353/1974 yılında *Semin Bâgçebân* tarafından yayımlandığında oldukça ilgi görmüş, hş.1355/1976 ve hş.1357/1978 yıllarında yeniden yayımlanmıştır. Eser ikinci kez Husrev Mehrzâd tarafından hş.1382/2003 yılında tercüme edilmiştir. *İnce Memed*'in ikinci ve üçüncü cildi Farsçaya çevrilse de dördüncü cildi çevrilmemiştir. Bu çalışmada İran halkının en çok ilgi duyduğu ve Türk yazarın rüştünü kendisiyle ispatladığı *İnce Memed I* çalışılacaktır. Çalışmada çevrildiği dönemde kabul görmüş olan *Bâgçebân* çevirisinden yıllar sonra eserin neden ikinci kez tercümesine gerek duyulduğu sorunundan hareketle *İnce Memed I*'in iki Farsça çevirisi "eşdeğerlik" bağlamında incelemeye tâbi tutulacaktır. Kaynak metin ile erek metin arasındaki ilişkiyi ifade eden "eşdeğerlik"i bazı araştırmacılar kaynak metindeki dilbilgisel yapıların ve anlamların erek metne aktarılması olarak değerlendirmişlerdir. Bazı araştırmacılar ise eşdeğerliliği dilsel göndergelerin değil onların anlam ve etki değerlerinin erek metne aktarılması olarak tanımlamışlardır. İki farklı dil arasında tam bir eşdeğerliliğin mümkün olmadığını ifade eden araştırmacılar da vardır. Bu çalışmada Yaşar Kemal'in *İnce Memed I* adlı romanındaki cümle yapılarının dilbilgisel açıdan nasıl aktarıldığına değinilecektir. Kaynak metnin başından, ortasından ve sonundan alınan metinler tablo içerisinde gösterilerek karşılaştırmalı biçimde incelenecektir. Aynı zamanda kaynak metindeki şiirsel anlatımın, zaman akışının, deyim ve atasözlerinin, yöresel ağzın, folklorik özelliklerin, zengin betimlemelerin erek dile aktarılırken ne tür değişikliklere uğradığı incelenerek eşdeğerliğin nasıl sağlandığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Kaynak odaklı bir bakış açısı ile değerlendirilecek olan çalışmada her iki erek metin kaynak metinle ve aynı zamanda erek metinler kendi aralarında karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Yaşar Kemal
İnce Memed I
Farsça Tercüme
Karşılaştırma
Eşdeğerlik

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
25.07.2024
Kabul Tarihi:
31.10.2024
E-Yayın Tarihi:
31.12.2024

¹ Bu çalışma 2023 yılında International Symposium on New Trends in Language Studies adlı uluslararası sempozyumda sunulan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

*Doç. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. ybagriacik@ankara.edu.tr. ORCID: 0000-0002-4603-8990, DOI: 10.61134/audodiller.1522338.

A COMPARATIVE STUDY OF THE PERSIAN TRANSLATIONS OF YAŞAR KEMAL'S "İNCE MEMED I" IN THE CONTEXT OF THE NOTION OF EQUIVALENCE

Abstract

İnce Memed I, the first of Yaşar Kemal's İnce Memed river novel series, is the most important work that introduced the author to Persian readers. It attracted great attention when it was first published in Persian by Semin Bâğçebân in 1974 (Solar Hijri year 1353), and was republished in 1976 (Solar Hijri year 1355) and 1978 (Solar Hijri year 1357). The work was translated for the second time by Husrev Mehrzâd in 2003 (Solar Hijri year 1382). Although the second and third volumes of İnce Memed were translated into Persian, the fourth volume was not. In this study, two Persian translations of İnce Memed I will be examined in the context of "equivalence", based on the question of why there was a need for a second translation of the work, years after the Bâğçebân translation, which was accepted at the time it was translated. Some researchers define equivalence as the transfer of grammatical structures and meanings from the source text to the target text. Others define it as the transfer of the meanings and effects of linguistic references rather than the linguistic references themselves. There are also researchers who argue that complete equivalence between two different languages is impossible. This study will address how the grammatical structures of sentences in Yaşar Kemal's "İnce Memed I" are transferred. Texts taken from the beginning, middle, and end of the source text will be shown in tables and compared. Additionally, the study will examine how poetic expressions, the flow of time, idioms and proverbs, regional dialects, folkloric features, and rich descriptions are altered when transferred to the target language, aiming to reveal how equivalence is achieved. The study will adopt a source-oriented perspective, comparing both target texts with the source text and with each other.

Keywords

Yaşar Kemal
İnce Memed I
Persian Translation
Comparison
Equivalence

Article Info

Received: 25.07.2024
Accepted: 31.10.2024
E-Published: 31.12.2024

Giriş

Yüzyıllar boyu süren çeviri etkinliği farklı kültürleri birbirine tanıtan en önemli etkinliklerdendir. Karmaşık bir süreç olan bu etkinlikte çevirmenin rolü oldukça önemlidir çünkü kaynak metnin yazarını ve eserini erek dil okuruna tanıttak olan kişidir. Aracı rolündeki çevirmen kaynak metni çözümleyip anlamlandırarak kaynak metnin yapısını yeniden erek dil yapısına uygun olarak aktarır. Bu yüzden çevirmen her iki dilin gramatikal yapılarını, sözcüksel öğelerin anlamlarını tam olarak kavramalı ve yeni biçimleri aktarabilecek yaratıcılığa sahip olmalıdır (Gündüzalp, 2008: 22). Çevirmenden beklenen kaynak metindeki şiirselliği, yazınsal öğelerini kendi dilinin imkânları dâhilinde en iyi şekilde aktarması olsa da kaynak metinle tam

anlamıyla eşdeğer bir çeviri ortaya koymasının önündeki en büyük engellerin başında dillerin ses, biçim, söz dizimi ve anlam boyutlarının farklılıkları gelmektedir. Bir dilin anlatım gücünün yetersizliğinin yanı sıra çevirmenin hataları da mutlak eşdeğerliğin önündeki engellerdendir (Demirezen, 1993: 221). Bütün bu özellikler içerisinde çevirmenin kaynak metni kendi yaratıcılığı ile yeni bir biçimde ortaya koyması gerektiği düşüncesi pek çok araştırmacının çevirmeni kaynak metni yeniden oluşturan kimliğini üzerine odaklanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda çeviri ne kadar kaynak metne bağlı orijinal bir çeviri olursa da yeni ve farklı bir metin olarak değerlendirilebilir. Yine de çevrilen metin her ne kadar yeni bir metin olarak düşünülse de kaynak metin ile bir eşdeğerliğe sahip olması beklenir.

Eşdeğerlik kavramı çeviri sürecinde kaynak metin ile erek metin arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Genel anlamda eşdeğerlik kavramı kaynak metinde anlatılanın en yakın eşdeğerinin erek metinde bulunması, dar anlamda ise kaynak metindeki anlatının erek metinde birebir eşdeğerinin bulunmasıdır (Özyön, 2014: 29). Aktaş'a göre eşdeğerlik kaynak ve hedef metin arasında dilbilgisi açısından yeterli ölçüde denklik kurma ve kaynak dildeki mesajın anlam, işlev, üslup, iletişim ve kültürel bakımdan hedef dilde en uygun biçimde aktarılmasıdır (Aktaş, 1996: 94). Hans Vermeer çeviri eleştirisinde çevirmenin kaynak metin ve dilinin eşdeğerliliğinin nasıl oluşup oluşmadığıyla ilgilenmek yerine çeviri eseri etkileyen hedef dil ile ilgili dizgelerin çeviri sürecinde ne şekilde yer aldığıyla ilgilenmesini daha doğru bir tutum olarak benimsemiştir. Onun görüşüne göre "eşdeğerlik" kodlanmış dilsel göstergelerin değil, onların anlam veya etki değerlerinin bir yerden bir yere gönderilmesidir. Frederic Will de eşdeğerliği kaynak metindeki değerlerin hedef metne aktarılması olarak değerlendirmiştir (akt. Aksoy, 2001: 3). Bu bağlamda eşdeğerlik oluşturulurken bazı çevirmenler kaynak metne sıkıca bağlı kalırken bazıları serbest çeviri yöntemlerini uygularlar. Çeviri metinlerinde kesin bir doğruluk ya da yanlışlıktan bahsetmek mümkün değildir. Çevirinin dilbilimsel ve yazınsal ilke ve kurallar çerçevesinde oluşması hasebiyle Popovic de bir çeviri metinde bize değişik ya da yanlış gibi gelen hususların aslında yazar ve çevirmenin sahip olduğu dillerin ve yazınsal konumların farklılıklarından kaynaklandığını belirtir. Dillerin anlamlarının ve estetik değerlerinin örtüşmediğini göz önünde bulunduran araştırmacı iyi bir çevirinin çevirmenin kendi olanaklarını genişlettiği bir uzlaşma gerektiği kanısındadır. Çevirmen bu anlamda eşdeğer olmayan ifadeleri dengelemeye çalışmalıdır ve özgün eserin dilinin değerlerini kendi diliyle ifade etmelidir. Bütün bu vurgulara rağmen Popoviç tam "eşdeğer bir metin" oluşturmayı imkânsız olarak görmüştür. Zor bir uğraş olan çeviri etkinliğinin basit bir formülünün olmadığını ifade eden Halman'a göre çevirinin ayrı bir dehası ve kimyası vardır. Ne kadar çok

uğraşılırsa uğraşılın hatalar kaçınılmazdır. Çeviri etkinliği nihayetinde başarılı bir yaratıcılıkla sonuçlanacağı gibi son derece hüsran bir şekilde de sonuçlanabilir (Akt, Boztaş, 1993: 55).

Bütün bu açıklamalar eşliğinde çevirinin sadece kaynak dil ve erek dil arasındaki sözcüksel ve dilbilgisel eşdeğerlik kurma olmadığını, kaynak dildeki bildiriye söyleme biçimi, anlam, işlev ve kültür açısından olabildiğince aktarma becerisi gerektirdiği sonucunu çıkarmak mümkündür. Bu yüzden çevirmenin kaynak metindeki dilsel yapıları her zaman birebir aktarmasının mümkün olmadığını kabul etmek doğru bir yaklaşım olabilir. Bununla birlikte çevirmenlerin kaynak metnin anlamsal özelliklerini, estetik yapısını ve mesajını erek kültüre uygun aktarması beklenir.

Etnik unsurların bolca yer aldığı *İnce Memed I* insan psikolojisinin ve ilişkilerinin farklı boyutuyla işlendiği, zengin doğa tasvirlerine sahip, zamanın ve mekânın kimliğe büründüğü, şiirsel bir boyuta sahiptir. Tabiat içerisinde zengin bir anlatı kültürü içinde büyüyen yazar (Kemal, 2004: 79-80) yaşadığı coğrafyanın özelliklerini, tabiat örtüsünü, yöreye ait bitkileri detaylı bir şekilde betimlemiştir.

Bu çalışmada Yaşar Kemal'in *İnce Memed I* adlı eserinin Farsçaya çevrilirken hedef dilde nasıl ifade edildiği eşdeğerlik kavramının dilsel göstergelerden ziyade anlam ve etki değerleri üzerinde durulacaktır. Anlamsal özün aktarılabilmesi için çevirmenin özgürce davranmasının temel ilkesi zorunlu durumlarda deyiş kaydırmalarına başvurusudur (Aksoy, 2001: 3). Bu bağlamda *İnce Memed I* Farsçaya aktarılırken erek metinlerde ne tarz kaydırmaların yapıldığı, söylem biçimlerini nasıl değiştirdiği araştırılmıştır. Kesin bir doğru ya da yanlıştan söz etmenin mümkün olmadığı çeviri eserlerde özün ne denli korunduğu ya da değiştirildiği üzerinde durulmuştur. Kaynak metnin farklı bölümlerinden alınan cümleler tablolar içerisinde gösterilerek erek metinlerle kıyaslanacaktır. Tablolar oluşturulurken kaynak metnin dil, tasvir, betimleme ve diyalog gibi farklı unsurlarının Farsçaya nasıl aktarıldıklarını ortaya koyacak bir seçim yapılmaya gayret edilmiştir. Aynı zamanda kaynak metindeki folklorik özellikleri yansıtan şiirsel anlatım, deyim ve atasözlerinin de nasıl aktarıldığının incelenmiştir. Kaynak metnin erek metinlerle karşılaştırılmasının yanı sıra her iki erek metin de kendi aralarında bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur.

İnce Memed I

Yaşar Kemal'in 4 ciltlik romanından oluşan *İnce Memed* roman serisi içerisinde *İnce Memed I* romanı en çok öne çıkan eseridir. *İnce Memed* adaleti, kişisel direnişi, düzene karşı baş kaldırmayı temsil etmesi açısından önemli bir eserdir. Romanda İnce Memed'in babasının kinini güttüğü Abdi ağaya karşı öfkesi sevdiği kızı kaybetme

kaygısıyla başlattığı direnişi zamanla köylü halkı da içine alan geniş bir başkaldırıya dönüşmüştür. Zalim toprak ağası merkezinde başlayan çatışma nihayetinde bütün zalimlere karşı bir direnişi sembolize etmiştir. Toplumcu gerçekçi özellikler barındıran eser aynı zamanda Çukurova'daki insanların yaşantılarını, içinde buldukları zor koşulları da başarılı bir şekilde tasvir etmiştir. Siyaset sosyolojisi açısından başarılı tasvirlerde bulunan eser (Uyar- Yürüdü, 2023: 2819) İnce Memed ile Abdi Ağa'nın mücadelesinin ekseninde gelişen olaylar çerçevesinde bölge insanının psikolojisini, düşünce ve yaşayış biçimini başarılı bir biçimde sergilemektedir. Abdi Ağa'nın devlet mekanizmaları ile ilişkisi, köylü üzerindeki tahakkümü ve baskısı sayesinde halkın çaresizliğinin başarılı bir şekilde yansıtıldığı roman zengin folklorik unsurlarla doludur.

Romanın elde ettiği başarıyı zengin bir kültür coğrafyasında yetişen yazarın tecrübe ettiği sözlü geleneği eserlerine başarılı bir şekilde yansıtmasında aramak gerekir. Yaşar Kemal içinde doğduğu zengin kültür dünyasını kendi hayal gücüyle mezcedebilmiştir. Hikâyeciliği ilk olarak annesi ve babaannesinin anlattıkları Kürtçe destanlardan öğrenmiş, küçük yaştan itibaren saz şairlerine ve ozanlara ilgi göstererek anonim kültüre ait bilgi birikimini sürekli beslemiştir. Halk hikâyelerine özel ilgi duyan yazar yerli kültürle içi içe sürdüğü yaşamının ürünleri olarak romanlarını ortaya koymuştur. *İnce Memed* yazarın yerli kültürü, dili, söylem farklılıklarını, türkü ve ağıtlar gibi folklorik özelliklerin yansıdığı en önemli eserlerinin başında gelmektedir (Kemal, 2004: 16). Türk kültürünün ürünü olan sözlü geleneği, anonim türkü ve ağıtları eserine yansıtan yazar çok sayıda atasözü, deyim ve yerel söylemleri eserinde kullanmıştır.

Yaşar Kemal'in dört ciltlik roman serisinin ilki olan *İnce Memed I*, yazarı ilk kez 1974 yılında Fars okurla tanıştıran ve kalıcı bir üne kavuşturan en önemli eseridir. *İnce Memed I* ilk kez Semîn Bâğçebân (1925-2008) tarafından Pehlevî dönemine (1925-1978) denk gelen hş.1353/1974 yılında İranlı okurla buluşturulmuştur. Eserin ikinci cildi hş. 1366/1987 yılında (Kemal, 1366: 1) ve üçüncü cildi hş.1368/1989 yılında (Kemal, 1368: 1) İrec Nonbaht tarafından Farsçaya aktarılmıştır. Üçüncü cildi ikinci kez Rahim Reisneyâ tarafından hş.1370/1991 yılında (Kemal, 1370: 1) Farsçaya aktarılırken eserin dördüncü cildi Farsçaya çevrilmemiştir. Farsçaya aktarılan çevirilerin hiçbirinde cilt sayısı verilmemiştir. Bütün çevirilerde ilk cildi *İnce Memed* başlığıyla verilmiş, ikinci ve üçüncü ciltlerine eserlerin içeriğine uygun farklı başlıklar tercih edilmiştir. Eserlerin mukaddimelerinde *İnce Memed*'in devamı olduğu ifade edilmiştir. Türk edebiyatında *İnce Memed* dört cildi ile tek bir eser olarak değerlendiriliyor olsa da İran'da ilk cildi dikkatleri çekmiştir. Gördüğü yoğun ilgiden olsa gerek 1974'teki ilk basımı, hş.1355/1976 ve hş.1357/1978 yıllarında yeniden yayımlanmıştır. İnce Memed'in nehir

roman serisinin ilki olan *İnce Memed I*, Yaşar Kemal'in Fars roman yazımında gerek teması gerekse roman yazma tekniği açısından etki yaratan ve ilgi gören en önemli (Işık, 2017: 728) eseridir. Bu yüzden çalışmada Farsçaya ilk kez aktarıldığında uzun süre etkinliğini koruyan *İnce Memed I*'in çevirileri incelenecektir.

Bâğcebân çeviri esere yazdığı mukaddimesinde *İnce Memed I*'i 1950'li yıllarda okuduğunu ve okur okumaz eseri çevirmeye karar verdiğini yazmıştır. İlk kez Türkçesinden okuduğu *İnce Memed I*'den etkilendiğini, uzun süre zihninde eserle meşgul olduğunu ve nihayetinde eseri çevirmeye karar verdiği belirtmiştir. Tebrizli olan yazarın Türk edebiyatına ilgi duyduğu Türk edebiyatından yaptığı diğer çevirilerden de anlaşılmaktadır. Mütercim *İnce Memed I*'den önce (1347hş./1968) yılında Aziz Nesin'in yirmi bir kısa hikâyesinden oluşan hikâye mecmuasını ve (1351hş./1972) yılında *Yüz Liraya Bir Deli* adlı kitabını Farsçaya kazandırmıştır (Işık Bağrıaçık, 2017: 358). 1967'de Nazım Hikmet'in Ferhat ve Şirin ve 1973'te ise Jokond ile Si-Ya-U, Taranta Babu'ya Mektuplar ve Şeyh Bedrettin Destanı'nı içeren şiir kitabını *Nazım Hikmet'ten Manzumeler* (Işık, 2015: 166) adı altında yayımlamıştır. Sonraki yıllarda da Türkçeden Farsçaya tercüme faaliyetleri artarak devam etmiştir.

İnce Memed I'in ikinci çevirisi 1983 yılında Emir İsmaili (İsmaili, 1369: 3) tarafından yapılmıştır. Çalışmada sadece adını zikredilecek olan bu çeviri 216 sayfalık özet bir tercümedir. 1990 yılında tekrar basılan eser İngilizceden Farsçaya aktarıldığı için çalışmaya dahil edilmemiştir.

İnce Memed I'in son çevirisi sinema oyuncusu Husrev Mehrzâd (Tabnak, 2024) tarafından 1382hş./2003 yılında yayımlanmıştır. Bu çevirinin Bâğcebân'ın çevirisinden farkı *İnce Memed II*'yi de aynı cilt içinde barındırmasıdır. Mehrzâd *İnce Memed I*'in yirmi sekizinci bölümünü yirmi yedinci bölüm içerisinde aktarmış, böylece eserde sonraki bölümleri bir bölüm kaydırarak *İnce Memed I*'i otuz altıncı bölümde sonlandırmıştır. Otuz yedinci bölümden itibaren, herhangi bir başlık ve açıklama olmaksızın, *İnce Memed II*'yi aktarmaya devam etmiştir. Aziz Nesin'in *Zübük* (gisoom.com, 2024) adlı romanını da 1395hş./2016 yılında Farsçaya aktaran Mehrzâd'ın Türkçeden tercüme ettiği başka bir çevirisi yoktur. Mütercimin sadece iki yazardan çevirisinin bulunmasından onun Yaşar Kemal ve Aziz Nesin'e özel bir ilgisinin olduğu sonucu çıkarılabilir.

İnce Memed'in Çeviri Metinlerinin Karşılaştırılması

Bu bölümde kaynak metnin başından, ortasından ve sonundan alınan metinler Farsça çevirileri ile birlikte verilmiştir. Tabloda yer alan cümle yapılarının her iki erek dile nasıl aktarıldığı, aktarılırken ne gibi değişiklikler yapıldığı incelenecektir. Alan dışı araştırmacıların kaynak metnin erek metne nasıl aktarıldığını görebilmesi için

tablo içerisinde yer alan Farsça cümlelerin Türkçe karşılığı gerekli görüldükçe verilmiştir. Birinci tablo kaynak metnin 1. bölümünden alınmıştır. Bu bölümde mekân tasvirleri yoğundur. Kaynak metnin 13. bölümünden alınan ikinci tabloda haber cümleleri yoğundur. Üçüncü alıntı ise 36. bölümdendir ve karşılıklı bir konuşmayı içermektedir.

Kaynak metinden alıntı: Toros dağlarının etekleri ta Akdenizden başlar. Kıyıları döven ak köpüklerden sonra doruklara doğru yavaş yavaş yükselir (Kemal, 2004: 4)	
1.çeviri	2.çeviri
دامنه کوه های توروس، از کناره های دریای سفید آغاز گیرد. این کناره ها، که مدام با لبرهای سفید و کف آلود کوفته می شوند، نرم نرمک تا تیغه ها و قله ها پیش می رانند (Bâgcebân, 1357: 9).	دامنه کوه های توروس از دریای مدیترانه شروع می شود. همان دامنه هایی که توسط امواج سفید رنگ کوبیده می شود و سپس رو به بالا امتداد پیدا می کند (Mehrzâd, 1382: 5).
Her iki metinde kaynak metindeki ilk cümle aynen aktarılsa da Akdeniz birinci çeviride eski kullanımıyla “deryâ-yi sefid” ikinci çeviride “deryâ-yi mediterane” şeklinde günümüz Farsçasındaki yaygın kullanımıyla aktarılmıştır. Her iki çeviride ikinci cümlenin yapısı değiştirilmiştir. 1.çeviride “Daima beyaz ve köpüklü dalgalarla dövülen Toros dağlarının etekleri yavaş yavaş yarlara ve doruklara ulaşır.” şeklinde 2.çeviride ise “Beyaz renkli dalgalarla dövülen bu etekler daha sonra yukarıya doğru uzanır” şeklinde aktarılmıştır. 1. çeviride kaynak metinde bulunan kelimelerin hepsinin aktarılmasına karşın 2. çeviride “yavaş yavaş ve köpük” gibi nitelik bildiren kelimeler çıkarılmıştır.	
Kaynak metin alıntı: Akdenizin üstünde daima, top top ak bulutlar salınır. Kıyıları dümdüz, cilalanmış gibi düz killi topraklardır. Killi toprak et gibidir. Bu kıyıları saatlerce içe kadar deniz kokar, tuz kokar. Tuz keskindir.	
1. çeviri	2. çeviri
در آسمان دریای سفید ابر سرگردان است. کناره های دریای سفید هموار و گسترده، و خاکش رسدار است. این خاکها چنان براق و هموارند که انگار صیقل خوردند. خاک رسدار نرم است، مثل گوشت. این خاکها تا فرسنگها دورتر از دریا،	بالای دریای مدیترانه همواره مملو از ابرهای سفید رنگ است. این ساحل ها عموماً مسطح- دارای خاک رس تمیز و براق که دائماً بوی دریا را می دهد. بوی نمک می دهد. (Mehrzâd, 1382: 6)

<p>بوی تند نمک، و بوی دریا می دهند (Bâğçebân, 1357: 9)</p>	
<p>Değerlendirme: 1. çeviride “Akdenizin gökyüzünde bulut dolaşır. Akdenizin kıyıları dümdüz ve geniş, toprağı killidir. Bu topraklar sanki cilalanmış gibi berrak ve düzdür. Killi toprak yumuşaktır, et gibi” şeklinde kaynak metindeki benzetme unsurunu belirtmiştir. 2. çeviride ise “Akdenizin üzeri daima beyaz bulutlarla doludur. Bu sahiller genellikle düz- daima deniz kokan killi temiz ve berrak sahillere sahiptir. Tuz kokar. Tamamen tanıdık bir koku.” şeklinde aktararak kaynak metindeki toprağın benzetme yönünü aktarmazken toprağın kokusunu betimlemiştir.</p>	
<p>Cümle yapılarının değiştirildiği ve erek kültüre uygun yeniden bir anlatımın sağlandığı erek metinlerde kaynak metindeki anlamlar farklı kelimelerle sağlanmaya çalışılmıştır. Kaynak metindeki bulutların “salınması” 1.çeviride “dolaşır” şeklinde ifade edilirken 2. çeviride “vardır” şeklinde aktarılmıştır. Dilbilgisel yapıların değiştirildiği kaynak metindeki “top top” ikilemesi erek metinlerden çıkarılmıştır. 1. çeviride kaynak metindeki “killi toprak et gibidir” ibaresi “killi toprak yumuşaktır, et gibi” şeklinde toprağın neden ete benzetildiğine açıklık getirilmiştir. 2. çeviride kaynak metindeki “kıyıların keskin tuz kokusu” erek metinde“ tuz kokar, tamamen tanıdık bir koku” şeklinde bir açıklama ile belirtilmiştir. Her iki metinde mütercimler açıklayıcı ibarelere yer vererek kaynak metni erek kültürde anlaşılır hale getirilmeye gayret etmişlerdir.</p>	
<p>Kaynak metinden alıntı: Düz, killi, sürülmüş topraklardan sonra Çukurovanın bükleri başlar. Örülmüşçesine sık çalılar, kamışlar, böğürtlenler, yaban asmaları, sazlarla kaplı, koyu yeşil, ucu bucağı belirsiz alanlardır bunlar. Karanlık bir ormandan daha yabani, daha karanlık!</p>	
<p>1. çeviri:</p>	<p>2. çeviri</p>
<p>از آن پس، تا چشم کار کند خاکهای شخم خورده است، و در پس آن بیشه ها و بوته زارهای چوکوراوا. چوکوراوا دیاریست بی گوشه و کنار، غرق در سبزی تند بوته ها و تمشکهای انبوه و خیزرانها و نیزارها و گونهها و پیچکهای وحشی. دیاریست وحشی و تاریک که از جنگلی تاریک هم، وحشی تر و تاریکتر است (Bâğçebân, 1357: 9)</p>	<p>پس از این زمینهای مسطح و شخم خورده دامنه دشت چوکوراوا شروع می شود. دامنه های پوشیده از گیاهان وحشی - نیزارها - و علف های وحشی و بالا و رونده با رنگ سبز تند و همه اینها نشانه زمین هایست که طول و عرضشان مشخص نیست و تاریکتر و جمع تر و وحشی تر از یک جنگل تیره و تار و (Mehrzâd, 1382: 6)</p>

Değerlendirme: Kaynak metindeki kelimelerin genellikle eksiksiz erek metne aktarıldığı tespit edilen 1.çeviride yukarıdaki alıntıdaki ikinci ve üçüncü cümlelerde mütercimim erek kültüre uygun bir cümle yapısı oluşturduğu görülmektedir. Kaynak metindeki “ucu bucağı belirsiz alanlar” erek metinde “Çukurova koyu yeşil çalılıklara, sık böğürtlenlere, yabancı otlara, kamyşlara, gevenler ve yabancı asmalara gark olmuş ucu bucağı olmayan bir denizdir.” şeklinde Farsça edebi dile daha uygun bir şekilde “deniz” kavramıyla betimlenmiştir. İkinci ve üçüncü cümlelerin “ve” bağlacı ile birleştirilmesi dışında 2. çeviri kaynak metnin aynen çevirisidir. Her iki çeviride kaynak metindeki cümlelerin dilbilgisel yapıları bozularak erek dile uygun bir aktarım yapılmıştır.

Kaynak metinden alıntı: Biraz daha içeri, bir taraftan Anavarzaya, bir taraftan Osmaniyeyi geçip İslahiyyeye gidilecek olursa geniş bataklıklara varılır. Bataklıklar yaz aylarında fıkır fıkır kaynar. Kirli, pistir. Kokudan yanına yaklaşılmaz. Çürümüş saz, çürümüş ot, ağaç, kamyş, çürümüş toprak kokar. Kışınsa duru, pırıl pırıl, taşkın bir sudur. Yazın otlardan, sazlardan suyun yüzü gözükmmez. Kışınsa çarşaf gibi açılır. Bataklıklar geçildikten sonra, tekrar sürülmüş tarlalara gelinir. Toprak yağlı, ıslıl ışıldır. Bire kırk, bire elli vermeye hazırlanmıştır. Sıcacık, yumuşaktır. Üstleri ağır kokulu mersin ağaçlarıyla kaplı tepeler geçildikten sonradır ki, kayalar birdenbire başlar. İnsan birden ürker. Kayalarla birlikte çam ağaçları da başlar.

1. çeviri	2. çeviri
<p>سپس، مردابهایی گل و گشاد، در امتداد راه هایی که از یک سو به آناوارزا، و از سوی دیگر از عثمانیه گذشته و به اصلحیه می رسند، پهن شده است. این مردابها در ماه های تابستان، گندابه های چرک و جوشانند، وچنان چرک و بدبو که نمی شود نزدیکش شد. در تابستان از این مردابها بوی شاخه و علف و خاک پوسیده می خیزد، اما در زمستان آئینه وار پاک و زلالند. در تابستان روی این مردابها را خزه و نی می پوشانند، اما در زمستان انگار که حریرند، حریرهای پهن و پاکیزه .</p> <p>ازپس این مردابها، بازگشتهای پهناور است و خاکهای شخم خورده . خاک این نواحی چرب و نمور است. این خاکها چنان خوب و</p>	<p>اندکی جلوتر آنجایی که از یک سو به آناوارزا و از سوی دیگر به عثمانیه و اصلحیه می رود باتلاق های عریض و طویل آغاز می شود . باطلاق هایی که در تابستان قل قل می جوشد- کثیف اند و متعفن . بقدری که از بوی تعفن نمی شود به آنها نزدیک شد . بوهایی که از مجموعه پوسیده نیزارها- علفه های پوسیده- درختان و خاک های بهم ریخته که همگی مشام را آزرده می کنند تشکیل شده است .</p> <p>در زمستان همین باطلاقها براق- صاف- دارای آب جوشان و بر عکس تابستان که اصلاً نمی شود آب را مشاهده کرد . آبی که پوشیده از علف های هرز است و دیده نمی شود عین یک سفره تمیز و قابل رویت می باشد .</p>

<p>بارورند که می توانند چهل بریک، پنجاه بریک محصول بدهند، و در پس این خاکها هم تپه های پوشیده از درختهای مرسین است و بوی سنگین آنها، و صخره زار و کاجستانی که ناگهان آغاز می شود، و چنان ناگهانی که انسان می ترسد و می رود. (Bâğçeban, 1357, 9-10).</p>	<p>پس از عبور از باطلاق ها باز هم زمین های شخم خورده را پیش رو دارید. با خاکی چرب و جلا خورده آماده برای دادن محصولی با راندمان چهل به یک و پنجاه به یک. این خاکها گرم اما نرم هستند. با گذشتن از تپه هایی که درختان گرم و تنومند پوشیده اند صخره ها را مقابل خود خواهید داشت. با مناظری بدیع اما با حالتی که انسان را به رمیدگی وا می دارد (Mehrzâd, 1382: 6).</p>
---	---

Tablo 1: Kaynak ve Erek Metinlerin Başından Alıntı

Kaynak metindeki kısa betimleme cümleleri 1. çeviride virgül ya da bağlaçlarla birleştirilmiştir. 2. çeviride kaynak metinde yer alan ögelerin anlamının değiştirilmeden ögelerin yerinin ve fonksiyonlarının değiştirildiği tespit edilmiştir. Mesela kaynak metindeki “Bataklıklar yaz aylarında fıkır fıkır kaynar. Kirli, pistir” cümlesi “باطلاق هایی که در تابستان قل قل می جوشد- کثیف اند و متعفن.” “Yazları fıkır fıkır kaynayan bataklıklar kirli ve kokuşmuştur” şeklinde dilbilgisel olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu şekilde birinci cümlelerin fiili sıfat olarak değiştirilmiş diğer cümleyle birleştirilmiştir. Mütercimim bu tarz yer değiştirme stratejisini uyguladığı pek çok örnek mevcuttur. Genellikle özetlenerek detaylı tasvirlerin çıkarıldığı bu çeviride kaynak metindeki “mersin ağaçları” gibi özel bitki isimleri “ağaçlar” şeklinde genel bir ifadeyle aktarılmıştır.

Kaynak metindeki bataklıkların kışın temiz ve içinin görünür olduğunu ifade etmek için kullanılan “çarşaf gibi açılmak” deyimini her iki çeviride erek dile uygun bir şekilde değiştirilmiştir. Bu deyim 1. çeviride “kışın sanki ipektir, geniş ve temiz ipekler” şeklinde aktarılmış, 2. çeviride ise bir önceki cümle içerisinde “yabani otlarla örtülü ve görünmeyen su, aynı temiz bir sofranın örtüsü gibi görünür olur” şeklinde açıklama getirilerek aktarılmıştır. Bu ilk alıntıda dikkat çeken bir diğer unsur da olayların geçtiği coğrafyanın geniş bir bakış açısıyla okuyucunun gözleri önüne serilmiş olmasıdır. Çukurova’nın coğrafik özelliklerinin detaylı betimlendiği *İnce Memed I*’de mekân başlı başına bağımsız bir kişidir neredeyse. Bu bağlamda şahıslar kadrosunun bir elemanı gibidir (Onural, 2017: 89). Memed’in eşkıyalık yaptığı Çukurova dağlarının panoramik yapısının aktarıldığı kaynak metinde Akdeniz kıyılarından başlayan ve Çukurova’ya kadar ilerleyen mekân tasvirlerinde aşamalı geçişler vardır. Geniş zaman ile aktarılan tasvir cümlelerinde “geçilecek olursa....

varılır, geçildikten sonra... gelinir, geçildikten sonradır ki... başlar” gibi edilgen yapılarla geçiş aşamalarını belirtilmiştir. Bu şekilde okuyucu mekânlardaki aşamalı geçişleri gözü önünde canlandırabilmektedir. Bu yapının erek metinlere nasıl yansıdığına bakıldığında 1. çeviride mütercim “از آن پس... است، از پس این... ” “ondan sonra... vardır, onun ardından... vardır, daha sonra... genişlemiştir” gibi bağlaçlarla geçiş aşamalarını ifade etmiştir. Bu şekilde kaynak metindeki edilgen yapılar genellikle ortadan kalkmış, kaynak metindeki fiiller büyük oranda değiştirilerek yeni cümle yapıları kurulmuştur. 2. çeviride ise “پس از... عبور... پیش رو دارید، اندکی جلوتر... آغاز می شود، پس از عبور از... ” “geçtikten sonra... önünüzde vardır, biraz daha ileride... başlar..., geçtikten sonra ... karşınızda olacak” gibi bağlaçlarla bu geçişler ifade edilmiştir. 2. çeviride aşamaların daha iyi aktarıldığı söylenebilir. Her iki çeviride de bu aşamaların göz önünde bulundurulduğu görülmektedir.

Kaynak metin: Ali dinlemedi. Candarmalar, Irazı önlerine kattılar, aldılar karakola götürdüler. Iraz ifadesinde:

Kapıları da kırdım. Her bir şeyi de yaptım, dedi. Eğer içeri girebilseydim, teker teker

hepsini baltadan geçirirdim. Olmadı. Oğlum, biricik öksüzümü öldürenlerin hepsini öldürsem, çok mu? Evi de ben yaktım. Hepsi içerde çatır çatır yansınlar diye de gece verdim ateşi. Namussuz köylü durur mu? Haber verdiler. Evi söndürdüler.

Rızama karşılık çok mu görüyorsunuz? Benim öksüzüm bir memlekete değerdi. Ben onu nasıl büyüttüm biliyor musunuz? Çok mu görüyorsunuz? Savcıda da, mahkemede de aynı ifadeyi verdi. Tutuklayıp hapisaneye götürdüler, o gene ifadesinden şaşmadı. Boyuna söyleniyordu: Benim oğlum bir köyü, bir memleketi değerdi. Çok mu? Benim oğlum... Çok mu? (Kemal, 2004: 387-388).

1. çeviri	2. çeviri
گوش علی بدهکار نبود. امنیه ها ایراز را جلو انداختند و به طرف پشت امنیه راندند. ایراز در اداره امنیه اعتراف کرد: ”در خونه شونم شکستم، هر کاری یم بگید کردم. اگه تونسه بودم برم تو که همه شونو زیرتبز قیمه کرده بودم. اما نشد. اگه به	گوش علی به این حرفها بدهکار نبود و ژاندارمها ایراز را با خود بردند. ایراز در بازجویی: -در خانه شان را شکستم هرچی که می گویند کرده ام. حیف که نتوانستم وارد خانه بشوم والا تک تکشان را از دم تبر می گذرانیدم. اگر قاتلین پسرم را بکشم، کار

<p>خاطر پسر یکی به دونه ا؛ اگه به خاطر یتیمم، عزیزدردونه همه شو نو کشته بودم، بازکم بود. خونه شونم من به آتیش کشیدم. میخاسم همه شون تو خونه جزو جز بسوزن و زنده زنده کبابشن. اما مگه دهاتیای بی ناموس گذاشتن؟... خبردارشون کردند. آتیشو خاموش کردند. اینا که چیزی نیس... اینا یه نوک سوزنم تلافی خون رضامو نمیکنه. رضای من به یه مملکت مییرزید. خبردارین که چه جور بزرگش کرده بودم؟... اینا که چیزی نبود..."</p> <p>مستنطق هم اعتراف او را درست تشخیص داد و وارد دفتر کرد. ایراز را روانه زندان کردند- او یک کلمه هم از اعترافش را پس نگرفت. مرتب تکرار می کرد:</p> <p>"پسر من به تموم یه ده، به تموم یه مملکت مییرزید... اینا که چیزی نیس... پسر من... اینا که چیزی نبود..." (Bâğçebân, 1357: 248).</p>	<p>زیادی کرده ام؟ خانه را من آتش زدم. به خاطر اینکه توی آتش کبابشان بکنم خانه را آتش زدم. این روستاییان بی ناموس گذاشتند. چو انداختند² و بعد هم آتش را خاموش کردند. آیا کار بدی کرده ام؟ پسر یتیم من به دنیایی می ارزید. آیا می دانید من چگونه او را بزرگ کرده ام؟ من که هنوز کاری نکرده ام.</p> <p>در مقابل قاضی هم همه آنچه را که در بازجویی گفته بود تکرار کرد. توقیف شد. روانه زندان گردید. اما حرفش را عوض نکرد. دائماً تکرار می کرد: پسر من به دنیایی می ارزید. پسر من، من که (Mehrzâd, 1382: 170).</p>
--	--

Tablo 2: Kaynak ve Erek Metinlerin Ortasından Alıntı

Kısa haber cümlelerinin bulunduğu bu bölümde İraz'ın başına gelen musibetler anlatılmaktadır. 1. çeviride aynen çeviri metodu izlenmiş fakat bazı cümle yapıları değiştirilmiştir. Mesela kaynak metindeki "Rızama karşılık çok mu görüyorsunuz?" cümlesi " اینا که چیزی نیس... اینا یه نوک سوزنم تلافی خون رضامو " "Bunlar bir şey değil... Bunlar Rızamın kanını iğne ucu kadar telafi etmiyor" şeklinde erek dile göre yeniden yapılandırılmıştır. 2. mütercimim genel anlamda bu bölümü aynen aktarmasına karşın değiştirdiği cümle yapıları da vardır. Mesela kaynak metindeki "Eğer içeri girebilseydim, teker teker hepsini baltadan geçirirdim" cümlesindeki şartlı yapıyı " حیف که نتوانستم وارد خانه بشوم والا تک تکشان " "Ne yazık ki eve giremedim yoksa hepsini tek tek baltadan geçirirdim" şeklinde "ne yazık ki" bağlacı ile değiştirmiştir. Aynı zamanda "اگر قاتلین پسر را " "Rızama karşılık çok mu görüyorsunuz?" soru cümlesini

² Farsça bu ifade (چو انداختند) yanlış yazılmıştır, metin içerisinde anlam içermemektedir.

“کار زیادى کرده ام؟” “Oğlumun katilini öldürsem çok mu?” şeklinde şart cümlesi ile yeniden yapılandırmıştır. Her iki mütercim kaynak metindeki bazı cümleleri yapılarını değiştirseler de Iraz’ın his dünyasını erek okura aktarmayı başarmışlardır.

Her iki çevirmenin kısa haber cümlelerini aynen aktardıkları bu bölümde dikkat çeken husus Iraz’ın konuşmalarının 1.çeviride sokak ağzıyla verilmiş olmasıdır. Mütercim, ilk kez 1974 yılında okurla buluşturduğu eserde toplumun genelinin konuşma biçimini ölçü almıştır. Bu konuşma tarzında kelimelerdeki pek çok ses düşmüştür. Bu yüzden Farsça konuşma dilini bilmeyen yabancı okur için metni anlamak zor olabilir. Çevrildiği dönemde *İnce Memed I*’in İran halkı nezdinde Semîn Bâğcebân çevrisi ile rüştünü ispatladığını ifade etmek mümkündür. Eser beğenilmiş ve defalarca yeniden basılmıştır. 2003 yılında basılan 2.çeviri günümüz konuşma diline uygun daha standart bir dil ile aktarılmıştır. Bu bağlamda standart konuşma diline göre çevrilen eserin Farsça yazı diline uygun yeni Farsça öğrenen okuyucu için daha anlaşılır olduğu söylenebilir.

Kaynak metin:

Topal Ali:

Duydun mu. İnce Memed, dedi.

Memed gözleri apaydınlık güldü.

Yook.

Ne yok? Sen de...

Vallahi yok.

Ali:

Dur öyleyse...

Söyle.

Demedim miydi sana Çiçeklidesinde Koca Osmanı? Ali Saip Bey Ankara’dan gelmiş, büyük bayramda af çıkacakmış. Bunun üstüne Koca Osman köylüyü toplamış başına, böyle böyle demiş. İnce Memed bizim şahinimiz.

Gelsin köye yerleşsin. Köylüler, başımız üstünde yeri var demişler. Sana yüz dönümlük bir tarla satın almışlar. Koca Osman kendisi seçmiş. Bir de ev yapıyorlar. Koca Osman dedi ki Ali Saip Bey yalan söylemez. Aman kendisini iyi korusun. Böyle söyle dedi. Af haberini ben ulaştıracağım şahinime dedi. Eeee, işler nasıl?

Memed:

Şu yüzbaşından dur durak yok. Öteki eşkıyaları bırakmış, kanlı katilleri, hep benim peşimde. Belki on kezdir çarpışıyoruz. Ne olursa olsun bir daha karşılaşsam vuracağım.

<p>Topal: Af var, boş ver, dedi. Memed: Çok geliyor üstüme. Vuracağım. Etme. Bekle az daha. Oyala. Topal gitti. Affı duydu duyalı Hatçenin gözüne uyku girmiyordu, sevinçten. Alayarın kan gibi kırmızı toprağı vardır. Hani çok kırmızı bir karpuzu ortadan yarar, güneşe korsun. İşte öyle kırmızı. Üç günden beri Alayarın kırmızı topraklarına sığınmışlardı. Yüzbaşı Faruk başlarında alıcı kuş gibi dönüyordu ya, gene de mutluydular. Hatçe, Iraz türküler söylüyorlardı (Kemal, 2004: 784-85).</p>	
1. çeviri	2. çeviri
<p>علی شله: "شنیدی اینجه ممد؟" چشمهای ممد روشن بود. خندید. "نه." "چه داری میگی؟ ... چه طور نه؟" "به خدا نه." علی: "پس بذار برات بگم." ممد: "بگو." علی: "برات گفته بودم که عثمان بزرگه روتوشکوفه دره دیده بودم. علی صاءب بیگ از آنکارا برگشته، گفته روز جشن حکومت عفو عمومی حتمیه. بعد عثمان بزرگه دهاتیرو جمع کرده و گفته اینجه ممد شاهین خودمونه، باید بیاد تو ده خودمون، میون خودمون. همه دهاتیام گفتن قدمش روچشموممون. بعد پول رو هم گذاشتن برات صد کیله مزرعه خریدن. مزرعه رو خود عثمان بزرگه انتخاب کرده، حالام دارن برات یه خونه میسازن. عثمان بزرگه میگه محاله علی صائب بیگ</p>	<p>علی چلاق -شنیدی اینجه ممد ممد می خندید و چشمانش برق می زد. -نه، نه ... -چه چیزی نه. تو هم -بواله که نه. علی -پس صبر کن -بگو مگر برایت از گوجا عثمان نگفته ام. علی صائب بیگ از آنکارا آمده. عفو عمومی در جشن تابستان صادر می شود. گوجا عثمان تمام ده را جمع کرده. خیلی حرفها زده. اینجه ممد شاهین ماست در ده ما ساکن بشود. روستائیان هم جواب داده اند که روی چشم ما جا دارد. صد جریب زمین به نام تو خریده اند. گوجا عثمان شخصاً زمین را انتخاب کرده. اما به اینجه ممد بگو خیلی مواظب خودش باشد. گفت که خبر عفو را خودم برایش خواهم برد. خوب حالا چه می گوئی؟ ممد</p>

<p>دروغ بگه، به من سفارش کرده بهت بگم هوای خودتو خوب داشته باشی تا عفو دربیاد. میگفت خبر عفو خودم میخام برایش ببرم. خوب، اخبار چگونه ممد؟</p> <p>ممد:</p> <p>”از دس این یاور فاروق راحتی ندارم. همه یاغیای خونی رو ول کرده و افتاد دنبال من. تا حالا اقلادو³ دفه باهاش روبرو شدیم و زد و خورد کردیم.</p> <p>علی شله:</p> <p>”نکن ممد، همین روزا عفو در میاد.”</p> <p>ممد:</p> <p>”چاره یی ندارم. شب و روز دنبالمه. مجبورم بزنمش.”</p> <p>علی:</p> <p>”نکن ممد. یه خورده دندون رو جیگر بذار.”</p> <p>علی رفت.</p> <p>از روزی که خدیجه خبر عفو را شنیده بود، خواب به چشمش نمیرفت. خاک طرفهای آلیار مثل خون سرخ است. به سرخی هندوانه خیلی سرخی که از وسط نصفش کنی و بگذاری زیر آفتاب، خاک طرفهای آلیار درست به همین سرخی است.</p> <p>سه روز بود در خاکهای سرخ آلیار پناهنده شده بودند. اگرچه یاور فاروق مثل مرغ شکاری بالای سرشان می چرخید، اما خوشحال بودند (Bâğçebân, 1357: 505-506).</p>	<p>-از دست این سروان راحت ندارم. تمام قاتلان و اشرار را ول کرده و دنبال من افتاده شاید ده بار روبرو شده ام. هر چه بادا باد این دفعه اگر روبرو شویم خواهمش زد.</p> <p>چلاق</p> <p>-با بودن عفو ولش کن. سخت نگیر</p> <p>-خیلی اذیت می کند.</p> <p>-تو ولش کن. اندکی صبر کن.</p> <p>دست به سرش کن. علی چلاق اینها را گفت و رفت.</p> <p>خواب از چشمان خدیجه پریده بود. از وقتی که خبر عفو شنیده بود آرام و قرار نداشت. سه روز بود که در آلیارین مخفی شده بودند. علیرغم اینکه سروان فاروق بالای سرشان بود مع الوصف (Mehrzâd, 1382: 356-357).</p>
---	---

Tablo 3: Kaynak ve Erek Metinlerin Sonundan Alıntı

Metinlerde ilk göze çarpan husus roman kahramanlarının lakaplarının nasıl aktarıldığı meselesidir. Topal Ali'nin lakabı her iki erek metinde de topal anlamına gelen farklı kavramlarla aktarılmıştır. 1.çeviride "علی شله" (Ali şele) ikinci çeviride

³ Erek metinde bu ifade yanlış yazılmıştır: ده yerine دو yazılmıştır.

(Ali çolak) "على چلاق" şeklinde çevrilmiştir. Tablo içerisinde geçen bir diğer lakap Koca Osman'ın lakabıdır. Kaynak metinde karakterin yaşlı ve bilge olduğunu ifade eden Koca Osman 1.çeviride "عثمان بزرگه" "Büyük Osman" şeklinde aktarılmıştır. Fars okuyucu için Osman'ın cüsse olarak büyük anlamında olduğunu düşündürebilecek bu ifade uygun değildir, çünkü kaynak metinde Koca Osman zayıf, kısa boylu bir yaşlıdır. 2.çeviride "گوجا عثمان", "Koca Osman" şeklinde birebir Türkçede olduğu gibi aktarılmıştır. "Koca" terimi o coğrafyada yaşayan Türkçe konuşan halk için anlaşılır olsa da Fars okuyucunun anlayabileceği bir kavram değildir. Bu örnek üzerinden düşünüldüğünde mütercimlerin kaynak metnin dilindeki bazı ince noktalara hâkim olmadıkları düşünülebilir. Bu kanıyı destekleyecek çeviri hatalarına başka örneklerde vermek mümkündür. Kaynak metindeki "Memed gözleri apaydınlık güldü" cümlesi 1.çeviride "چشمهای ممد روشن بود" "Memed'in gözleri açık renkti" şeklinde yanlış aktarılırken 2. çeviride doğru aktarılmıştır. Kaynak metindeki Topal Ali'nin Çileklideresinde Koca Osman'dan getirdiği haberlerin sonundaki "Eeee, işler nasıl?" cümlesi 2. çeviride "خوب حالا چه می گوئی؟" şeklinde sanki bütün bu duydukların karşısında Memed'e "sen ne diyorsun?" şeklinde bir soru olduğu anlaşılmaktadır. Oysaki kaynak metinde Memed'in durumunun sorulduğu verdiği cevaptan anlaşılmaktadır.

Kaynak metindeki "oyala" fiili 1. çeviride sabretmek, zorluk karşısında tahammül göstermek anlamına gelen "دندان روی جگر گذاشتن" (Abadis 1, 2024) deyimi, 2.çeviride bahane ya da hile ile birini uzaklaştırmak, bir yere yollamak anlamına gelen "دست بسرش کن" (Abadis 2, 2024) deyimi ile karşılanmıştır. 2.çevirinin uygun olduğu söylenemez. 2. çeviride dikkat çeken başka bir husus ise Alayar'ın toprağının tasvir edildiği cümlelerin erek metinden çıkarılmış olmasıdır. Aynı zamanda kaynak metindeki son cümle çıkarılmıştır ve kaynak metindeki alıcı kuşlar gibi benzetme unsuruna yer verilmemiştir.

Kaynak Metindeki Şiirsel Anlatım

İnce Memed I romanında halk kültürü unsurları önemli bir yer tutar. Yazar pek çok bitki ve çiçek ismini, deyimi ve kelimeyi Türk edebiyatına kazandırmıştır (Yalçın, 2011: 136). Halk kültürünü giyimden konuşma biçimlerine, ağıtlarından türkülerine kadar önemli folklorik özelliğe sahiptir. Yaşar Kemal Çukurova'da çocukluğundan beri duyduğu ağıtlardaki anlatım yapılarını romanlarında diyaloglarda kullanarak eserine gerçeklik kazandırmıştır (Artun, 1999: 27-31).

Kaynak metindeki folklorik unsurların başında gelen türkü ve ağıtlar erek metinlerde ya çıkarılmış ya da açıklanarak ifade edilmiştir. 13. bölümünde İraz'ın kocasının ölümü üzerine yaktığı on mısralık ağıt 1. ve 2. çeviride yer almamaktadır.

Kaynak metinde Ali'nin söylediği türkü "Kapıya oturmuş kurar araba/ Bugün efkârlıyım gönlüm haraba/ Kitaplar getir de yeminler edem/ Senden gayrisine demem merhaba." (Kemal, 2004: 52) 1. metinde yoktur, 2. metinde ise "Türkünün içeriği şöyledir; halim kötüdür, gönlüm karanlık, kitapları getir senden başkasına selam vermeyeceğime yemin edeyim" (Kemal, 2004: 26) şeklinde kaynak metne uygun aktarılmıştır. Fakat çeviri metinde "Türkünün içeriği şöyledir" ifadesinin erek metnin akıcılığına sekte vurduğu söylenebilir. Bu şekilde mütercim metne dahil olmuştur. Yine 14. bölümdeki türkü "Çukurova yana yana ördölür/Her sineği bir alıcı kurdölür/ Sen ölürsen yüreğime derdölür/ Kalk kardaş gidelim sılaya doğru" (Kemal, 2004: 522) 1.çeviride yer almamaktadır, 2.çeviride türkü yerine şiir söylediği ifade edilerek "Çukurova yanar/ insanları yırtıcı bir kurt olur/ sen ölürsen gönlüm dert dolar/ kalk kardaş gidelim başka tarafa" (Mehrzâd, 1382: 232) şeklinde aktarılmıştır. 15. bölümdeki 12 dizelik Kozanoğlu ağıdına (Kemal, 2004: 532) her iki çeviride yer verilmemiştir. Kaynak metnin 21. bölümünde yer alan türkü "Dağlar taşlar uçan kuşlar/ Adımı dersen de Sefil Aliyim/ Bir gün akıllıysam yüz gün deliyim/ Üstü köpüklenmiş bahar seliyim/ Başı pare karlı dağdan gelirim" (Kemal, 2004: 654) 1.çeviride yer almazken 2. çeviride "Dağlar, taşlar, uçan kuşlar/ Kim olduğumu sorarsanız/ Sefil Aliyim/ Bir gün akıllı yüz gün deliyim/ Ağzı köpürmüş bahar seliyim/Dağların tepesinden inerim" (Mehrzâd: 291) şeklinde aktarılmıştır. 24.bölümde Memed'in söylediği türkü (Kemal, 2004: 688) 2.metinden çıkarılmıştır. Bu bağlamda kaynak metindeki türkü ve ağıtların 1. metinden çıkarıldığı, 2.metinde ise çoğu zaman açıklama yoluyla aktarıldığı tespit edilmiştir. Kaynak metindeki betimleme ve tasvirlerin olabildiğince edebi bir dille aktarıldığı 1. çeviride türkü ve ağıtların çıkarılma sebebi yerel türkü ve ağıtların estetik yapıya uygun bir şekilde erek dile aktarılmasının zorluğu olabilir. Mütercim bu yapıları çıkararak erek dilde sağladığı şiirsel yapıyı bozmamıştır. 2. çeviride ise bazen açıklanarak aktarılması kaynak metindeki yapının aktarılması açısından önemlidir, fakat aktarılma şeklinin şiirselliği ve akıcılığı bozduğu söylenebilir.

Yaşar Kemal bazen de türkü ve ağıtlarla sağladığı ahengi kendi kurguladığı şiirsel anlatımlarla sağlamıştır. Eserinde destansı bir dil oluşturarak anlatımını güçlendirmiş aynı zamanda ahenkli hale getirmiştir. Metin içindeki diyalogları ustalıkla kullanarak klasik trajedide koronun yaptığı yorumları eserinde görünür kılmayı başarmış, köylülerin ağzından çıkan sözleri taraklayarak şiirsel bir anlam yakalamıştır (Yalçın, 2011: 137). Aşağıdaki tabloda bu hususların erek metinlere nasıl yansıdığı irdelenecektir.

Kaynak metin: Davul zurna başladı. Türküler başladı.
 Bizim İnce Memedimiz.
 Bizim İnce Memedimiz.
 Onun böyle bir adam olacağı çocukluğundan belliydi zaten.
 Belliydi.
 Öküzler de bizim.
 Herkes ektiği tarlayı, istediği gibi ekecek.
 Üçte ikisini vermek yok gayri.
 Aç kalmak yok gayri, kış ortasında.
 İt gibi yalvarmak yok.
 Bizim İnce Memedimiz.
 İnekleri satmak yok.
 Zulüm yok.
 Herkes istediği yere gider.
 Herkes evine misafir bile alır.
 Dilediği...
 Herkes kendi başına buyruk.
 Bizim İnce Memedimiz.
 Çatır da çatır.
 Çukurova korkusundan tirtir titriyor.
 Bizim İnce Memedimiz.
 Çatır da çatır.
 Hatçe hapisten çıkacak.
 Beş köy bir düğün kuracak.
 Bizim İnce Memedimiz.
 Memedin düğününü beş köy yapacak

1.Çeviri:	2. Çeviri
<p>صدای سرنا و دهل، صدای آواز... «اینجه ممد خودمونه.» «اینجه ممد خودمونه.» «از بچگی یاشم معلوم بود که بزرگ شه چه جور آدمی میشه.» «آره، معلوم بود.» «هر کی هرچه دلش بخواد تومزرعهش میکاره. بری خودش می کاره، نه بری اینکه دوسومشو بده به کسی دیگه یی.»</p>	<p>صداهاى خوشحالی از وسط ده بلند شد. صدای طبل و سرنا به گوش می رسید. ترانه ها خوانده می شد. اینجه ممد ما- اینجه ممد ما. -اصلاً از بچگی مشخص بود که او یک همچو شخصیتی خواهد شد. -بله. البته. مشخص بود. -گاوها هم مال خودمان خواهد بود. -هر کس مزرعه را آنطوری که دلخواه خودش هست خواهد کاشت دو</p>

«دیگه وسط زمسون کسی گشنه نمی مونه.»	سوم محصول را هم به کسی نخواهد داد.
«دیگه کسی مثل سگ التماس نمی کنه.»	-دیگر کسی در زمستان گرسنه نخواهد ماند.
«اینجه ممد خودمونه.»	-التماس کردن هم تمام شد.
«دیگه گاوامونومجبور نمیشیم بفوشیم.»	-هر کسی هر جا که بخواهد می رود.
«دیگه هر کی هر جای دلش بخاد میتونه بره.»	-هر چه دلت بخواهد. -هر کس فقط از خودش دستور می گیرد.
«هرجایی که دلش بخواد...»	-این اینجه ممد ما.
«دیگه هر کسی خودش به خودش فرمون میده.»	-جلز و ولز کنان
«اینجه ممد خودمونه.»	-ارباب عبدی و یک ده بزرگ
«جلز و ولز...»	جلزکنان و ولزکنان
«ارباب عبدی و یه آبادی رو...»	-چوکوراوا از ترس به خود می لرزد.
«جلز و ولز، جلز و ولز.»	جلز و ولز
«اینجه ممد خودمونه.»	خدیجه از زندان بیرون خواهد آمد.
جلوززلز	-پنج ده به اتفاق جشن خواهد گرفت.
خدیجه م از زندون درمیاد.	-این اینجه ممد ما.
هر پنج تا آبادی عروسی می گیره.	-عروسی ممد را هر پنج ده به اتفاق خواهند گرفت.
«اینجه ممد (Bâğçebân, 1357: 381). خودمونه.»	(Mehrzâd, 1382: 264-265).

Tablo 4: Kaynak ve Erek Metinlerin Diyalog Kısımlarından Alıntı

Kaynak metinde 18. bölümde köylünün mutluluğunun hep bir ağızdan verildiği ve aynı zamanda türkü edası ile oluşturulan cümleler arasında bir ahenk olduğu söylenebilir. Kaynak metindeki cümlelerin kısa ve anlaşılır olması her iki erek metinde aynen çevrilmesine imkân sağlamıştır. Günlük konuşma dilinin özelliklerinden faydalandığı 1. çeviride İnce Memed'i betimleyen halkın sözleri tırnak içinde gösterilmiştir.

Kaynak metindeki cümleler kısa olsa da aralarında güçlü bir anlam bağı vardır. Az kelimelerle halkın kültür dünyasındaki pek çok hususu hatırlatan yapıların aktarılması çok kolay olmasa gerekir. Bu bağlamda kaynak metindeki “çatır çatır” deyimini dikkat çekicidir, zira deyim metin içerisinde çok farklı yorumlanabilir. Kaynak metinde deyimini Memed'in köy halkına getirdiği özgürlük bildiren cümlelerin

ardından geldiği düşünülürken Abdi Ağa ve onun destekçileri isteseler de istemeseler de zulmün çatır çatır ortadan kalkacağını ifade etmektedir. Deyim kendinden sonraki cümleyle, “Çukurova korkusundan tir tir titriyor.” şeklinde okunursa, Abdi ağa ve taraftarlarının Memed’den aşırı derecede korktukları, çatır çatır titredikleri şeklinde de yorumlanabilir. Aynı zamanda Abdi Ağa’ya rağmen Hatçe’nin hapisten çıkması yine bu ikileme ile pekiştirilmiştir. İfade edilen bu hususlara ek olarak tabloda alıntılanan kesitten önce pek çok yerde İnce Memed’in Abdi Ağayı çatır çatır yaktığı vurgulanmıştır. Bu tabloda Abdi ağanın yanmasına değinilmese de daha önce pek çok kez bahsedildiği için bu hususu da çağrıştırmaktadır. Bu bağlamda metnin genelinde “çatır da çatır” ikilemesi Abdi ağanın yanarken ateşin çıkardığı ses olarak da düşünülebilir.

Erek metinlerde bu yapı nasıl aktarılmış diye bakıldığında her iki metinde aynı şekilde algılandığı görülmüştür. Erek metinlerde ikileme Farsçadaki “ateşte bir şeyi yakmak” anlamına gelen (Muin, 1382: 1292) “ولز” kavramı ile karşılanmıştır. Söz konusu kelime aynı zamanda “جلزو ولز کردن” şeklinde atasözü olarak da kullanılmaktadır. Atasözü olarak kullanımında “kişinin stres altında kalarak çatlayacak dereceye ulaşması, takat getirememesi” (Magerta, 2024: 4) anlamındadır. Her iki erek metinde ikilemelerin arasına kaynak metinde olmayan “Abdi Ağa ve koca bir köy... şeklinde bir cümle eklenmiştir. Bu şekilde onların çatır çatır yandıkları ima edilmiştir. 2. çevirinin bu hususta 1. çevirinin etkisinde olduğunu söylemek mümkündür, çünkü mütercim kaynak metindeki cümlelere odaklanmadan önceki çeviriden direkt alıntı yapmıştır. 2. çeviride deyimden atasözü şeklinin de kullandığı görülmektedir, fakat ilk çevirideki cümleyi ekleyerek metnin anlamını daraltmıştır. Böylece her iki erek metinde kaynak metnin genelinde vurgulanan Abdi ağanın çatır çatır yandığı çağrışımı belirtilmiştir. Bu bağlamda her iki erek metinde kaynak metindeki çok anlamlılık daraltılmıştır.

Bu bölümdeki her iki çeviride cümleler arasındaki noktalama işaretlerine dikkat edilmiş, 2. çeviride konuşmalar tırnak işareti içerisinde verilmiştir.

Zaman Akışının Erek Metinlere Yansıması

Yaşar Kemal günlük konuşma dilinin akıcılığını yakaladığı romanında bir zamandan başka bir zamana geçerek kendine has bir anlatım biçimi oluşturmuştur. Bir paragrafta görülen geçmiş zaman ekini sonraki paragrafta geniş zaman ekini ve daha sonra birleşik zamanları kullanan yazar bu şekilde geçmişe dönüşü kolaylaştırmıştır (Yalçın, 2011: 137). Böylece zaman akışını kolaylaştırmış ve olayları akıcı bir şekilde birbirine bağlamıştır. Kaynak metinde bu duruma verilebilecek yukarıdaki alıntıda yazar üç ayrı zamanı birlikte kullanmıştır. Rıza’nın yorumu

uyuduğu zaman şimdiki zamanla, akraba çocuğun her günkü gelişi geniş zamanla aktarılsa da geçmişte yaşanan bir olayı ifade etmektedir. Çocuğun Rıza'yla karşılaşma anı, çocuğun zihninden geçen beklentileri doğrultusunda, gelecek zamanın hikâyesi ile ifade edilirken, Rıza'yı ölü bulduktan sonraki hali yine geçmiş zaman görevindeki geniş zaman ekiyle aktarılmıştır. Sonraki paragrafta çocuğun köye girdikten sonraki durumu dili-görülen geçmiş zamanla aktarılmıştır. Kaynak metinde geçişler son derece akıcıdır.

Kaynak metin: Rıza yorgun. Öküzleri bırakıp, bir toprak tümseğini başına yastık yapıp uyuyor. Koca ovada sürülmüş, ovaya kara bir el işi kâğıdı gibi yapışmışçasına duran tarlanın ortasında kıvrılmış bir leke gibi... Sabahleyin, akraba çocuklarından on bir yaşındaki Durmuş çocuk, her günkü gibi Rızaya gene azığını getirir. Gün iyice kızarmıştır. Ortalık çatır çatır eder. Çocuk, ağaçların dibinde, her günkü gibi Rızayı araştırır. Rıza, onun geldiğini görünce, ayağa kalkıp gülerek ona doğru gelecektir. Azığı elinden almadan, iki koltuğu altından tutup havaya kaldıracaktır. Çocuk şaşkın. Ağaçların dibini bir bir tarar. Yok. Sonra, tarlanın ortasına kıvrılıp yatmış Rızayı görür. Öküzler de ortada yok. Kıvrılıp yatmış Rızanın yanına geldiğinde ürker. Elinden azık düşer. Çocuk döner, bağıra bağıra kaçmaya başlar. Köye girdiğinde soluk soluğaydı, çocuk. Yıkılacak gibi. Bağırıyordu. Bağırıyordu ama, sesi bir ıslık gibi çıkıyordu (Kemal, 2004: 381-382).

1.çeviri	2. çeviri
<p>رضا خسته است. ورزاها و گاوآهن را به حال خود می گذارد، سرش را روی کپه خاکی می گذارد و به خواب می رود. رضا روی پاره خاکی که در این دشت بزرگ شخم خورده بود و مثل یک ورق کاغذ روغنی سیاه میان این دشت می درخشد، مثل لکه ای دیده می شود... دورموش، پسرک یازده ساله یکی از خویشان رضا، مثل هر روز، نان و قاتق رضا را در بقچه ای برایش می آورد. آفتاب خوت گرم شده است.</p> <p>چوب و برگ خشکیده زیر پای پسرک خش خش صدا می کند و می شکند. پسرک مثل هر روز، زیر درختها دنبال رضا می گردد. پسرک منتظر است که رضا مثل هر روز او</p>	<p>رضا خسته گاوها را رها کرده و روی یک تل خاک بخواب رفته بود. صبح روز بعد یکی از بچه ها به عادت هر روز غذا و صبحانه برای طبق معمول وقتی به رضا می آورد آنجا می رسد رضا به استقبالش می آید. قبل از گرفتن صبحانه زیر بغل او را گرفته و به هوا تابش می کرد. آنروز بچه زیر تمام درختان را گشت. بعد وسط مزرعه رضا را دید که خوابیده است. گاوها هم دیده می شدند وقتی به نزدیک رضا رسید و او را دید چیخ کشان به فرار گذاشت. نفس بچه وقتی که بده می رسد بریده بود- داشت می افتاد- داد می زد اما فقط صدای صوتی از گلویش</p>

<p>را ببیند و سراغش بیاید و قبل از اینکه بقچه نان و قاتق را از او بگیرد، او را از زمین بلند کند و یکی دو بار به هوا بیندازد و بگیرد. پسرک تعجب می کند. زیر درختها را یکی یکی می گردد. از رضا خبری نیست. بعد چشمش به رضا میفتد. رضا وسط مزرعه در خواب است. از ورزها هم خبری نیست. وقتی که بالاسر رضای رسد، می ترسد و می رمد. بقچه از دستش میفتد. بر می گردد و فریادکنان پا به دو می گذارد.</p> <p>وقتی که به ده می رسد نفسش بندآمده، دارد میفتد. جیغ می کشد. اما جیغش صدا نیست و صفیری ست. (Bâğcebân, 1357: 244-245).</p>	<p>(Mehrzâd, 1382: 167-168). بیرون می آمد.</p>
--	--

Tablo 5: Kaynak ve Erek Metinlerindeki Zaman Akışının Örneklendirildiği Alıntı

Kaynak metindeki gerek doğa gerek mekân tasvirlerinin 1. çeviride dikkatle aktarıldığı açık bir şekilde görülmektedir. Mesela 1. çeviride kaynak metindeki Rıza'nın el işi kâğıdına benzetilen koca ovada bir leke gibi gözüktüğü betimlemesi " رضا روی پاره خاکی که در این دشت بزرگ شخم خورده بود و مثل یک ورق کاغذ روغنی سیاه میان این دشت می درخشد، مثل لکه ای دیده می شود..." cümlesiyle aktarılmıştır, fakat 2. çeviriden çıkarılmıştır.

1. çeviride metnin büyük bir kısmı Farsçadaki "حالی اخباری" kipi ile çevrilmiştir. Bu zaman Türkçedeki şimdiki ve geniş zamanı karşılamaktadır. Bu bağlamda kaynak metinde kullanılan geniş ve şimdiki zamanı ifade etmektedir. Kaynak metinde gelecek zamanın kullanıldığı cümleler ise Farsçada "iltizami" yani dilek- istek kipi ile aktarılmıştır. "پسرک منتظر است که رضا مثل هر روز او را ببیند و سراغش بیاید و قبل از اینکه بقچه نان و قاتق را از او بگیرد، او را از زمین بلند کند و یکی دو بار به هوا بیندازد و بگیرد" Çocuk Rıza'nın onu her günkü gibi görüp ardından geleceğini, azığını almadan önce onu bir kaç kez yerden alıp havaya atıp tutacağını umuyordu" şeklinde aktarmıştır. Kaynak metindeki cümle yapısı bozulsada anlamı yansıtan uygun bir çeviri olmuştur. Metnin geri kalanı ise geniş ve geçmiş zaman ile aktarılmıştır. Kaynak metnin özetlenerek yapıldığı 2. çeviride ilk cümle "ماضی نقلی" yani mişli geçmiş zamanın hikâyesi

(Çiftçi, 2013: 40) ile aktarılmıştır. Büyük oranda cümlelerin çıkarıldığı tercümede kaynak metinde gelecek zamanın hikâyesi ile anlatılan cümle yapıları “گذشته استمراری” yani Türkçedeki şimdiki zamanın hikâyesi (Çiftçi, 2013: 38) ile aktarılmıştır. 2. çeviride bu kısım kaynak metindeki gibi birkaç bağımsız cümleyle aktarılmıştır: “صبح روز بعد یکی از بچه ها به عادت هر روز غذا و صبحانه طبق معمول وقتی به آنجا می رسید رضا به استقبالش برای رضا می آورد می آید. قبل از گرفتن صبحانه زیر بغل او را گرفته و به هوا تابش می کرد.” sonraki günün sabahı çocuklardan biri her günkü gibi Rıza için yemek getiriyordu. Oraya vardığında her zaman olduğu gibi Rıza onu karşılıyordu. Kahvaltısını almadan önce onu kucagina alıp havaya atıyordu.” Kaynak metinde yazarın her zaman tekrar eden bir durumu bildirmek için kullandığı “sabahleyin” tümlecinin erek metinde “sonraki günün sabahı” olarak aktarılması anlamı daraltmıştır. Aynı zamanda kaynak metindeki ortamı tasvir eden betimlemelerin çıkarılması kaynak metindeki manzaranın zihinde tasavvurunu imkânsızlaştırmıştır. Her iki erek metin karşılaştırıldığında kaynak metindeki kısa ve anlam açısından bağlantılı cümlelerin uyandırdığı çağrışımları ve zihinsel akışın 1. çeviride çok daha iyi aktarıldığı söylenebilir.

Kaynak Metindeki Deyim ve Atasözlerinin Aktarılması

Yaşar Kemal *İnce Memed I*'de pek çok eserinde olduğu gibi kalıplaşmış dil birimine yer vermiştir. Eserlerinde yoğun bir şekilde yer alan atasözleri ve deyimler onun romanlarda yarattığı kahramanlarla ilişkilidir. O, roman kahramanlarına mahalli unsurları yerleştirirken özellikle onların konuşma biçimlerine şekil verir. Köylünün konuşma biçimini tamamen yöresel ağza yöre uyarlar. Bu yüzden eserleri pek çok kalıplaşmış dil birimine sahiptir. Yaşar Kemal'in köy romanı kategorisinde değerlendirilebilecek *İnce Memed I* köylülerin konuşma biçimleri hâkimdir. Yazar son derece anlaşılır, sade ve kısa bir şekilde kurguladığı cümle yapıları ile roman karakterlerinin mesajlarını verir. Atasözü ve deyimlerden faydalanarak soyut kavram ve ifadeleri somutlaştırıp kolay ve anlaşılır kılar Yöresel konuşma biçimleriyle iç içe giren atasözü ve deyimlerin yazarın eserindeki yerli ve kültürel unsurlar olarak değerlendirmek mümkündür. Kemal'in romanında yer alan atasözü ve deyimler, kahramanların dünya görüşünü, olaylar karşısında gösterdikleri tepkileri, yaşam biçimlerini, gelenek, göreneklerini ve inançlarını yansıtır (Sağlam, 2014: 19-21). Yaşar Kemal'in eserinde yer alan folklorik unsurların başında gelen yerli konuşma biçimlerinin, türkülerin, deyimlerin ve atasözlerinin farklı bir kültüre aktarılması muhakkak karmaşık bir husustur. Aynı zamanda bir kültür aktarımı olarak da ifade

edilebilecek olan atasözü, deyim, ağıt ve türkülerin başka bir dile çevirisi muhakkak pek çok sorunu da beraberinde getirecektir.

Kaynak metin	1. çeviri	2. çeviri
Baltadan geçirmek (Kemal,2004.: 386)	زیر تبر قیمه کردن (Bâğçebân, 1357: 248)	از دم تبر گذراندن (Mehrzâd, 170: 1382)
Burnundan fitil fitil gelmek (Kemal, 2004.: 78)	از دماغ همچنین در آمدن (Bâğçebân, 1357: 242)	از دماغ بیرون ریختن (Mehrzâd, 166: 1382)
İpliği pazara çıkarmak (Kemal, 2004: 536)	کلکها ته می کشد (Bâğçebân, 1357: 340)	Metinden çıkarılmış.
Astığı astık kestiği kestik (Kemal, 2004: 537)	کار کسی سکه شدن (Bâğçebân, 1357: 340)	دیگر خواسته (Mehrzâd, 1382: 238)
Kılına bile hile gelmez. (Kemal, 2004: 537)	بالای چشم کسی ابرو است (Bâğçebân, 1357: 340)	ککش هم نمی گزد (Mehrzâd, 1382: 238)
Dili diline dolaşmak (Kemal, 2004: 391)	زبان به خود پیچیدن (Bâğçebân, 1357:250)	به لکنت زبان افتادن (Mehrzâd, 1382: 171)
İçine kurt düşmek (Kemal, 2004: 430)	دل...به بی تابی افتادن (Bâğçebân, 1357: 275)	ترس در ته دل ... جا گرفته تود (Mehrzâd, 1382: 189)
Ocağına incir ağacı dikmek (Kemal, 2004: 165)	اجاق روسر خراب کردن (Bâğçebân, 1357: 108)	پدر در آوردن (Mehrzâd, 1382: 73)

Tablo 6: Kaynak ve Erek Metinlerindeki Deyimlerden Alıntı

Kaynak metinde kullanılan “baltadan geçirmek” deyimini baltayla öldürmek anlamındadır. Farşçada “دم تیغ گذراندن” şeklinde kullanılmaktadır. 1. çeviride “زیر تبر قیمه کردن” yani baltayla lime lime etmek şeklinde aktarılmıştır. 2. çeviride Farşça deyimde daha uygun bir kullanım ile aktarırken kılıç anlamındaki “تیغ” yerine “تبر” kullanılmıştır. Köylü bir kadının kılıç yerine eline geçen balta ile saldıracağı düşünüldüğünde her iki çeviride de kaynak metnin göz önüne bulundurulduğu söylenebilir.

“Burnundan fitil fitil gelmek” kaynak metinde Rıza’nın amcasının onun malını haksızca elinden aldığını, fakat bunun yanına kalmayacağını, haksızlığının cezasına en acı şekilde müstahak olacağını belirtmektedir. 1. çeviride Türkçede olduğu gibi “از آمدن” şeklinde aynen aktarılan cümlelerin başına inşaallah getirilerek dua cümlesi şeklinde ifade edilmiştir. 2. çeviride de “از دماغ بیرون” şeklinde birebir çevrilmiştir. Fars okuyucu için “زهر مار کردن” deyimini daha anlaşılır olabilirdi.

“İpliği pazara çıkmak” deyimini kaynak metinde Ali Safa Bey’in köylüyü kandırmak için kurduğu hilelerin köylü tarafından anlaşılmasını ifade etmektedir. 1. çeviride mütercim iki cümleyi “ve” bağlacı ile birleştirerek kaynak metindeki anlamı okuyucuya iletmiş, “iş sonunda hilelerin bittiği bir noktaya geldi ve hiç bir köylü Ali Safa Bey’in tuzağına düşmüyordu” şeklinde aktarmıştır. Erek metinde olayların genellikle özetlenerek aktarıldığı 2. çeviride (Merzâd, 1382: 237) bu deyim çıkarılmış olsa da kaynak metindeki art arda kullanılan zengin deyimler sayesinde erek metinde kurulan başka cümlelerle anlam aktarılmıştır.

“Astığı astı kestiği kestik” deyimini köylülerin topraklarını zorla ellerinden alan ve kudreti elinde bulunduran Ali Safa Bey’in acımasız bir şekilde canının istediğini yapabilecek durumda olduğunu ifade etmek için kullanılmıştır. 1. çeviride kişinin işinin yolunda gitmesi ya da işi paraya dökmesi (Abadis 3, 2024) anlamına gelen “کار شدن” deyimini ile ifade edilmiştir. Bu şekilde anlamda ciddi bir kayıp olmuştur. 2. metinde deyim “دیگر خواسته خواسته است” “artık Ali Safa’nın isteği istektir” şeklinde Türkçeden bire bir çevrilmiş, devamındaki “eğer bir köylü ağzını açıp tek bir söz söylemeye cesaret ederse” cümlesiyle anlam bütünlüğü sağlanmıştır.

“Kılına bile hile gelmez” deyimini yine Ali Safa Bey’in yaptığı zulümler sonucunda hiçbir zarara uğramadığını belirtmek için kullanılmıştır. 1. çeviride “Ali Safa Bey’e kimse gözünün üstünde kaşın var demeye cüret edemiyordu” cümle yapısı içerisinde “بالای چشم کسی ابرو است” deyimini ile aktarılmıştır. Birebir deyim kaynak metindekisinin eşdeğeri olmasa da kurduğu cümle yapısı içinde kabul edilebilir bir aktarım olmuştur. Elbette anlamda bir kayıp yaşandığı söylenebilir. 2. çeviride Farsçada umurunda değil anlamındaki “ککش هم نمی گزد” (Abadis 4, 2024) deyim ile karşılanmıştır. Erek metinde Ali Safa beyin insanlara yaptığı kötülüklerin umurunda dahi olmadığını ifade etmektedir. Kaynak metindeki bazı cümleler 2. çeviriden çıkarılmış olsa da kaynak metnin anlamını yakaladığı söylenebilir.

Kaynak metinde Hatçe’nin Iraz ile konuşmaya çalıştığında ne diyeceğini bilmemesini ifade eden “Dili diline dolaşmak” deyimini 1. çeviride Türkçeden birebir çevrilmiştir. Farklı bir cümleyle yapısı kurularak “bir şeyler söylemek istedi, ama dili dolaştı, tutuldu ve üstesinden gelemedi” şeklinde açıklanmıştır. 2. çeviride kaynak

metindeki anlamla birebir örtüşen “به لکنت زبان افتادن” (Abadis 5, 2024) deyimini karşılanmıştır.

Kaynak metinde “içine kurt düşmek” deyimini Memed’in annesi ve Hatçe ile ilgili sorularına İsmail’in kekeleyerek cevap vermesi üzerine şüphelenmesini ifade etmektedir. 1.çeviride mütercim bu deyim “دل..به بی تابی افتادن” içine bir huzursuzluk düştü şeklinde Türkçeye uyarlamıştır. 2.çeviride ise “ترس در ته دل” Memed’in içinde bir korku oluştu şeklinde yine Türkçeye uyarlanmış bir yapı oluşturulmuştur. Her iki yapı da kaynak metindeki anlamı okuyucuya aktarmıştır.

“Ocağına incir ağacı dikmek” deyimini kaynak metinde Abdi Ağa’nın Memed’i Hatçe’ye olan sevdasından vaz geçirmek için kullandığı bir tehdit içermektedir. Eğer Hatçe’nin etrafında dolaşırsa onun evini barkını yıkacağını, hayatını mahvedeceğini ifade etmektedir. 1. tercümede اجاق روسر خراب کردن ocağını başına geçirmek şeklinde Türkçeden bire bir aktarılmıştır. 2. tercümede پدر در آوردن (Abadis 6, 2024) acı bir şekilde intikam almak, cezalandırmak (Abadis 6, 2024) anlamına gelen Farsça deyimle aktarılmıştır. Erek kültür açısından düşünüldüğünde ikinci deyim daha isabetli aktarıldığı söylenebilir.

Kaynak metinde İnce Memed’in Topal Ali’yi öldürüp intikamını almanın verdiği rahatlığı ifade etmek için kullanılan “yüreği soğumak” deyimini her iki erek metinde “دل خنک شدن” şeklinde kullanılmıştır. Bu deyim tam anlamıyla Türkçedeki deyim birebir eşdeğeridir.

Kaynak metin	1. çeviri	2. çeviri
Gün doğmadan neler doğar (Kemal, 2004: 412)	تا آفتاب بزند خدا می داند چه کارهایی که نشود... (Bâğçebân, 1357: 263)	Metinden çıkarılmış.
Besle kargayı gözünü Oysun (Kemal, 2004: 166)	جوجه کلاغ را بزرگ کن تا بزند چشم را (Bâğçebân, 1357: 107)	مار در آستین پروراندن (Mehrzâd, 1382: 241)
Merhametten maraz gelir (Kemal, 2004: 545)	خوبی زیادی بدی بار می آورد (Bâğçebân, 1357: 346)	مرحمت مرض آوردن (Mehrzâd, 1382: 241)
Yuva bozanın yuvası bozulur (Kemal, 2004: 194)	هرکی آشیانه ای را خراب کند آشیانش خراب می شود (Bâğçebân, 1357: 125)	Metinden çıkarılmış.

İnsanoğlu çiğ süt emmiştir (Kemal, 2004: 323)	آدميزاد شیر خام خوده س... (Bâğçebân, 1357: 208)	اولاد آدم شیر خام خورده (Mehrzâd, 1382: 142)
Düşmanın karıncaysa da hor bakma (Kemal, 2004: 231)	اگر دشمنت مورچه م باشد نباید دست کم بگیریش... (Bâğçebân, 1357: 149)	اگر دشمنت مورچه هم باشد او را به هیچ مشمار (Mehrzâd, 1382: 101)
Dinsizin hakkında imansız gelir (Kemal, 2004: 477)	عبدی و ممد از پس همدیگه بر میان . (Bâğçebân, 1357: 304)	جواب بی دین را باید بی ایمانی مثل خودش بدهد (Mehrzâd, 1382: 211)
Gelecekleri varsa görecekları de var (Kemal, 2004: 526)	اگر با هاشون روبرو بشیم که میدونیم چیکارشون باید بکنیم (Bâğçebân, 1357: 334)	Metinden çıkarılmış.

Tablo 7: Kaynak ve Erek Metinlerindeki Atasözlerinden Alıntı

“Gün doğmadan neler doğar” atasözü kaynak metinde Hatçe’ye annesinin Memed’in öldüğüne dair söylentileri aktarması üzerine Iraz’ın onu teselli etmek için söylediği sözler arasında geçmektedir. Bu bölümde Iraz söylentilere inanmamasını, geleceğin neler getireceğinin bilinmediğini ifade ederken Hatçe’ye karamsar olmamasını tavsiye etmektedir. 1.çeviride Türkçedeki bu yapının Farsça bir cümle yapısıyla erek kültüre aktarılmıştır. Güneş doğuncaya kadar Allah bilir ne olmayacak işler... (olur) “... نشود... ” şeklinde anlamı uygun aktardığı söylenebilir.

Besle kargayı oysun gözünü” atasözü Abdi Ağa’nın Memed’in yeğeninin nişanlısı olan Hatçeyle olan sevdasını duyup, sinirlenerek Memed’i nankörlükle suçlamak için söylediği bir sözdür. 1.çeviride “جوجه کلاغ را بزرگ کن تا بزند” şeklinde Türkçeden birebir aktarılmıştır. 2.çeviride ise “مار در مار در” şeklinde yenidoğan beslemek atasözüyle karşılanmıştır. İkinci çevirinin erek kültür açısından daha anlaşılır olduğu söylenebilir.

“Merhametten maraz gelir” atasözü Abdi Ağa’nın Memed’i Hatçeyi kaçırdığı için affettiği ve köye getirerek ona iyilik ettiği fakat Memed’in bu iyiliği bilmeyip Ağaya düşmanlık ettiğini ifade etmek için kullanılmıştır. 1. çeviride “خوبی زیادی” şeklinde Türkçeden birebir aktarılmıştır. 2. çeviride Farsçada olan “از محبت زیاد مرض حاصل شدن” (Abadis 7, 2024) atasözü ile ifade edilmiştir, fakat mütercim muhabbet kelimesini değiştirerek kaynak metindeki merhamet kelimesini kullanmıştır.

“Yuva bozanın yuvası bozular” atasözü Memed’in Haçe’yi kaçırmaması üzerine Höşük’ün onların izini sürecektir olan Ali’ye izlerini sürüp onları bulup Ağa’ya teslim ederek iki sevdalıyı birbirilerinden ayırmaması için söylediği atasözüdür. 1. çeviride *شود می شود* şeklinde Türkçeden birebir aktarılmış, 2. çeviride bu bölüm özetlendiği için atasözü çıkarılmıştır.

“İnsanoğlu çiğ süt emmiştir” Kerimoğlu aşiret reisinin bütün insanların hata yapacağını ifade ettiği atasözüdür. Bu atasözünün hem anlam hem kelime bağlamında Farsçada birebir eşdeğeri vardır ve her iki erek metinde eşdeğeri kullanılmıştır.

“Düşmanın karıncaysa da hor bakma” atasözü Süleyman emminin eşkiya Durdu’ya verdiği nasihat niteliğindeki atasözüdür. Bu atasözü de Farsçada hem anlam hem de kelime bağlamında eşdeğeri olan bir atasözü olması hasebiyle her iki çeviride aynen aktarılmıştır.

“Dinsizin hakkından imansız gelir” atasözü Memed’in Abdi Ağa’yı alt edeceğini belirtmektedir. Farsçada kelime olarak bire bir karşılığı olmayan atasözü her iki çeviride farklı cümlelerle aktarılmıştır. 1. çeviride *عبدی و ممد از پس همدیگه* Abdi ve Memed birbirinin üstesinden gelir şeklinde bir cümleyle 2. çeviride ise *جواب بی دین را باید بی ایمانی مثل خودش بدهد* “dinsizin hak ettiğini kendi gibi imansızın vermesi gerekir” şeklinde Türkçeden birebir aktarılmıştır.

Son olarak “gelecekleri varsa göreceklere de var” atasözü Memed’in köyü yakıp kaçarken onu takip edenlerin onu bulduklarında onun da onlara hak ettikleri karşılığı vereceğini belirtmek için kullanılmıştır. Farsçada birebir karşılığı olmayan atasözü 1. çeviride Farsça bir cümleyle *اگر با هاشون روبرو بشیم که میدونیم چیکارشون* onlarla karşılaşsak onlara ne yapmamız gerektiğini biliyoruz şeklinde beyan edilirken 2. çeviriden çıkarılmıştır.

İnce Memed I atasözlerinin kullanımı bakımından oldukça zengin bir söz varlığına sahiptir. Bu atasözlerin erek metinlere nasıl yansıdığı önemlidir. Fars ve Türk kültürlerinin birbirinden çok farklı yönlerinin olmasına karşın benzer bakış açılarına ve inanç düzlemine sahip olduklarını ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda erek metinlerde bazı atasözlerinin birebir karşılığını görmek mümkünse de bazı atasözlerinin doğrudan karşılığı bulunmamaktadır.

Sonuç

Çalışmaya konu olan çevirilerden ilki Semin Bâğçebân çevirisidir. Bâğçebân çevirdiği eserin mukaddimesinde *İnce Memed I* ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur. Yaşar Kemal’i bir ozan, *İnce Memed I*’i ise bu ozanın ağzından çıkan yanık bir türkü olarak tanımlamıştır. Eseri ne roman ne de şiir olarak tanımlayan Bâğçebân’ın eserin estetik değerinin farkında olduğu anlaşılmaktadır. O, kaynak metnin ilk üç bölümünü birkaç kez okuyup çevirdiğini geriye kalan kısımlarını ise

okuyup tek kalemde çevirdiğini ifade etmiştir. Kendisi ilk bölümleri daha özenli tercüme ettiğini ifade etse de kaynak metin bütünlüklü değerlendirildiğinde Bâğçebân'ın çevirisinde kaynak metinde bulunan cümle ve kelimeleri mümkün olduğunca çıkarmaksızın aktardığı görülmüştür. Kaynak metni birebir aktarmaya çalışan mütercim bazen de daha iyi bir şekilde anlamı aktarabilmek için kaynak metinde olmayan kelimeleri de erek metne eklemiştir. Bâğçebân kaynak metindeki uzun uzadıya yer alan mekân ve insan tasvirlerini erek metne aktarmış, aktarırken de edebi bir üslup kullanmaya dikkat etmiştir. 2. çeviri olan Husrev Mehrzâd çevirisinin özet bir çeviri olduğu söylenebilir. Mütercim, cümle ve kelime bağlamında kaynak metne sıkı sıkıya bir bağlılığı olmasa da kaynak metindeki cümleleri anlam olarak aktarmaya özen göstermiştir. Olaylara odaklanmış, kaynak metindeki estetik değerleri ikinci plana atmıştır. Mekân ve insan betimlemelerini genellikle çıkarmış bazen de asgari düzeyde aktarmıştır. Her iki çeviride de kaynak metindeki dilbilgisel yapıların bozulduğu, cümlelerin yeniden yapılandırıldığı yer değiştirme stratejilerinin uygulandığı örnekler vardır, bu oran 2. çeviride çok daha fazladır.

Bâğçebân kaynak metindeki diyalogları dönemin sokak ağzı ile halkın konuşma biçimine göre aktarmıştır. Mütercim kaynak metinde kullanılan yöresel ağzı erek kültüre aktarmak istediği için böyle bir tercihte bulunmuş olmalıdır. Her ne kadar bir kültüre yer eden ve özel anlamlar içeren yöresel konuşma biçimlerinin aktarımı mümkün olmasa da kaynak metnin konuşma diliyle yazıldığını aktarması açısından halkın konuşma biçimini kullanması önemlidir. Bu şekilde kelimelerdeki bazı sesler konuşma dilinde olduğu gibi düşmüştür. Mütercim kelimeleri erek metne tamamen konuşma dilinde olduğu gibi aktardığı için günümüz okuyucuları için metnin anlaşılması zor olabilir. Mehrzâd'ın çevirisinin günümüz Farsça konuşma biçimine göre yazıldığı ve daha uygun bir yazı dili standartlarını sağladığı söylenebilir.

Kaynak metindeki olayların yanı sıra estetik yapıları ve şiirsel anlatımı aktarmaya özen gösterdiği anlaşılan Bâğçebân genellikle deyim ve atasözlerini aktarmış, nadiren çıkarmıştır. Kaynak metindeki olaylara odaklanan Mehrzâd bazen özetleyerek kaynak metninden farklı cümle yapıları kurmuştur. Bu yüzden yeniden kurguladığı kendi metninde gereksiz olarak gördüğü deyim ve atasözlerini çıkarmıştır. Bu unsurların eksikliğinden kaynaklanan boşlukları yeni cümle yapıları ile gidermiştir.

Kaynak metinde kısa cümlelerin çokluğu dikkat çekicidir. Cümleler kısa olsalar da cümleler arasındaki anlam bağı, zaman ve mekân ilgisi oldukça güçlüdür. Bâğçebân kaynak metindeki kısa cümleleri genellikle virgül ve bağlaçlarla ayırarak anlam ilgisini sürdürmüştür bazen de kısa cümleleri birleştirmiştir. Kaynak metni göz önünde bulunduran mütercim erek dilde de estetik yapıyı aktarmaya özen

göstermiştir. Mehrzâd'ın kısa cümleleri olduğu gibi aktardığı yerler olsa da genellikle cümleleri birleştirerek yeni cümle yapıları kurmuştur.

Kaynak metinde yazarın güçlü betimlemelerle bir mekândan başka bir mekâna geçişi tasvir ettiği cümle yapıları vardır. Şiirsel bir anlatımla desteklenen bu cümle yapıları aynı zamanda okuyucuyu metnin içine çekerek okuyucunun tasvir edilen o mekânı zihninde tasavvur etmesini sağlamaktadır. Bu geçiş aşamalarına riayet edilen her iki çeviride de mekânlardaki aşamalı geçişler bağlaçlarla sağlanmıştır.

Özel yer isimleri her iki metinde kaynak metindeki şekliyle aktarılmıştır. Özel bitki isimleri 1. çeviride daha özenle çevrilirken 2. çeviride genel ifadelerle aktarılmıştır. Kaynak metindeki lakaplar 1. çeviride anlamı ön planda tuttuğu için olsa gerek, Koca Osman'ın Büyük Osman şeklinde aktarılması gibi, Farsçaya tercüme edilerek aktarılmış ve bu aktarımlar bazen yanlış anlaşılmaya sebep olmuştur. Her iki mütercim de kaynak metinde yanlış anladıkları cümle yapıları göze çarpmaktadır.

Folklorik unsurların zengin olduğu kaynak metnindeki ağıt ve türküler esere hem estetik bir değer katmakta hem de halkın düşünce dünyasına ışık tutmaktadır. Her iki kaynak metindeki türkü ve ağıtların aktarımı zor olduğundan olsa gerek 1. metinden çıkarılmış, 2. metinde ise açıklanarak aktarılmıştır. Bu bağlamda kaynak metindeki folklorik unsurların aktarımında bir eksiklik olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak her iki çeviri metinde kaynak metnin aktarılmasında her zaman dilbilgisel bir eşdeğerliğe sahip olmasa da anlam bağlamında bir eşdeğerliliğin olduğu söylenebilir. *İnce Memed I*, Memed karakteriyle İran toplumunda devlet mekanizmalarının halkı ezdiği bir toplumda başkaldırının sembolü olması açısından önemli bir eserdir. Eserin Farsçaya aktarılmasında içeriği başat rol oynamıştır. Fakat ilk tercümesinde roman kahramanının sadece yaşadığı olaylara değil, eserin estetik değerlerine de odaklanması öneme haizdir. Bu bağlamda kaynak metin Fars okuyucusu için sadece bir ideolojinin aktarımı olmamış, aynı zamanda Türk edebiyatının başarılı yapıtlarından birinin aktarımı olarak öneme haizdir. İkinci çevirinin zaman olarak günümüze daha yakın bir çeviri olmasına karşın kaynak metne edebi olarak eşdeğer olduğu söylenemez. Romandaki olay örgüsünü merkeze alan Mehrzâd'ın yıllar sonra *İnce Memed*'i neden yeniden çevirdiği sorusunun cevabını *İnce Memed* nehir roman serisinin ilk iki cildini beraber yayınlamak istemesinde aramak gerekir. Mütercim, Memed'in haksızlıklara başkaldırdığı ve kahramanlık maceralarını ön plana çıkardığı tercümesinde ilk iki cildi birlikte aktararak *İnce Memed*'in bir nehir roman serisi olarak düşünülmesini arzu etmiş olması muhtemeldir.

Eser, 1974 yılındaki ilk çevirisi ile akıllara kazınmış, Yaşar Kemal Fars okura tanıtılmıştır. Eserin erek kültürde yer edinmesinde ve Kemal'in Fars okur nezdinde tanınırlığında Bâğçebân'ın çevirisinin başarısı yadsınamaz. Zira mütercim modern

Fars edebiyatının gelişim gösterdiği bir dönemde Türk edebiyatından yaptığı aktarımında kaynak metnin seçkin özelliklerini olabildiğince erek kültüre uygun bir biçimde yansıtmaya gayret etmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Berrin. (2001). Çeviride Çevirmen Seçimleri Işığında Çeviri Eleştirisi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 18 (2): 1- 16.
- Aktaş, Tahsin. (1996). Çeviri İşlemine Genel Bir Bakış. Ankara: Orsen Matbaacılık.
- Artun, Erman. (1999) Çukurova Konulu Romanlarda Çukurova Halk ve Halk Edebiyatı Geleneği Ürünlerinin Etkisi ve Yeri. IV. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı Bildirileri kitabı içinde. Ankara: İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği Yayınları.
- Boztaş, İsmail. (1993). “Çeviri, Çevirmen, Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik Ve Kayıplar” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 10 (2): 55 – 65.
- Çiftçi, Hasan. (2011). Uygulamalı Farsça Grameri (Gramer, Metin, Sözlük). Erzurum: Eser Ofset Basın Yayın Mat.
- Demirezen, Mehmet. (1993). “Çeviride Eşdeğerlik Sorunu” Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 3 (1): 221-230.
- Gündüzalp, N. C. (2008). Charles Baudelaire’in Şiirlerinin Türkçe Çevirileri Üzerine İnceleme. Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işık Bağrıaçık, Yeşim. (2017). “Aziz Nesin’in Farsçaya Çevrilen Eserleri Üzerinden bir Okuma”, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 60: 343-362.
- Işık, Yeşim. (2017). “İran’da İnce Memed I’ın Etkisi Altında Yazılan Bir Eser: Madiyan Dağı Üzerinde Bir Çerağ”, International Journal of Languages’ Education and Teaching. 5 (1): 728-744).
- Işık, Yeşim. (2015). “Nazım Hikmet Ran’ın Farsçaya Çevrilen Eserleri” Hacettepe Edebiyat Fakültesi Dergisi, 32 (1): 163-171.
- Kemal, Yaşar. (2004). Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor: Alain Basquet ile Görüşmeler. İstanbul: YKY.
- Kemal, Yaşar. (2004). İnce Memed I. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kemal, Yaşar. (1357). İnce Memed, (Bâğçebân, S. Çev). Tahran: Şirket-i Sehâmî-yi Kitabhâ-yi Cîbî.
- Kemal, Yaşar. (1382). İnce Memed, (Mehrzâd, H. Çev.). Tahran: Çaphane-yi Haydarî.
- Kemal, Yaşar. (1369). İnce Memed, (E. İsmaili, Çev.) Tahran: Naşr-i Arvand.

- Kemal, Yaşar. (1366). Şâhîn-ni Anavarza. (İ, Novbaht, Çev.) Tahran: Neşr-i Ney Yayınları.
- Kemal, Yaşar. (1368). Begzâr Hâristân Besûzed. (İ, Novbaht, Çev.) Tahran: Neşr-i Ney Yayınları.
- Kemal, Yaşar. (1370). Okâb-i Kûhistân. (Rr. Reisneyâ, Çev.) Tahran: İntişârât-i Nîmâ.
- Muin, Muhammed. (1382). Ferheng-i Farsi (yek cildi). Tahran: İntişârât-i Firdevs.
- Onural, E. (2017). Yaşar Kemal'in Romanlarının Zihniyet, Yapı, Tema ve Anlatım Bakımlarından İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özyön, Arzu. (2014). "Çeviride Eşdeğerlik Kavramının Yeniden Tanımlanması ve Eşdeğerlik Kavramı ile İlgili Sorunlar" International Journal of Languages' Education and Teaching. 2 (1), 28-40.
- Sağlam, Musa Yaşar. (1994). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanlarında Atasözleri ve Deyimler". Gündoğan Edebiyat, (9): 17-22.
- Uyar Galip- Yürüdür, Eren. (2023). Siyaset Sosyolojisi ve Coğrafya İlişkisi Bağlamında Siyasi Roman Analizi: İnce Memed Romanları. Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences, (64): 2818-2832.
- Yalçın, Alemdar. (2011). Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı (1946-2000). Ankara: Akçağ Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Çevrimiçi Farsça Sözlük, Abadis 1, "دندان روی جگر گذاشتن",
<https://abadis.ir/fatofa/%D8%AF%D9%86%D8%AF%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D9%88%DB%8C-%D8%AC%DA%AF%D8%B1-%DA%AF%D8%B0%D8%A7%D8%B4%D8%AA%D9%86>. Erişim Tarihi: 10.07.2024.
- Çevrimiçi Farsça Sözlük Abadis 2, "دست بسرش کن",
<https://abadis.ir/fatofa/%D8%AF%D8%B3%D8%AA-%D8%A8%D9%87-%D8%B3%D8%B1-%DA%A9%D8%B1%D8%AF%D9%86/>. Erişim Tarihi: 10.07.2024.
- Çevrimiçi Farsça Sözlük Abadis 3, "کار کسی سکه شدن",
<https://abadis.ir/fatofa/%D8%B3%DA%A9%D9%87-%D8%B4%D8%AF%D9%86/>. Erişim Tarihi: 10.07.2024.
- Çevrimiçi Farsça Sözlük Abadis 4, "ککش هم نمی گزد",
<https://abadis.ir/fatofa/%DA%A9%DA%A9%D8%B4-%D9%86%D9%85%DB%8C-%DA%AF%D8%B2%D8%AF/>. Erişim Tarihi: 10.07.2024.

Çevrimiçi Farsça Sözlük Abadis 5, “به لکنت زبان افتادن”,
<https://abadis.ir/fatofa/%D9%84%DA%A9%D9%86%D8%AA/>. Erişim Tarihi:
10.07.2024.

Çevrimiçi Farsça Sözlük Abadis 6. “پدر آورین”,
<https://abadis.ir/fatofa/%D9%BE%D8%AF%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%88%D8%B1%D8%AF%D9%86/>. Erişim Tarihi: 13.07.2024.

Çevrimiçi Farsça Sözlük Abadis 7, “از محبت زیاد مرض حاصل شدن”,
<https://abadis.ir/fatofa/%D9%85%D8%AD%D8%A8%D8%AA-%D8%B2%DB%8C%D8%A7%D8%AF%DB%8C-%D9%85%D9%88%D8%AC%D8%A8-%D9%85%D8%B1%D8%B6-%D8%A7%D8%B3%D8%AA/>. Erişim Tarihi: 10.07.2014

Gisoom.<https://www.gisoom.com/book/11263267/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%B2%D9%88%D8%A8%D9%88%DA%A9/> Erişim Tarihi: 10.07.2024.

Magerta. “جلزو ولنز کردن” <https://magerta.ir/culture/literature/meaning-proverb-is-to-make-welsh/#:~:text=>. Erişim Tarihi: 10.07.2024.

Tabnak.<https://www.tabnak.ir/fa/tags/182970/1/%D8%AE%D8%B3%D8%B1%D9%88-%D8%B4%D8%AC%D8%A7%D8%B9-%D8%B2%D8%A7%D8%AF%D9%87>.
Erişim Tarihi: 10.07.2024.